

**KUNTOUTUKSEN YHTEINEN OSAAMINEN AMMATTIKORKEAKOULUJEN
OPETUSSUUNNITELMISSA JA KUNTOUTUKSEN ASIANTUNTIJOIDEN
KOKEMANA**

Mirja Ström

Fysioterapian pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

Mirja Ström (2016). Kuntoutuksen yhteinen osaaminen ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa ja kuntoutuksen asiantuntijoiden kokemana. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Fysioterapian pro-gradu – tutkielma, 58 sivua, 1 liite. Suomessa sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan opinnot toteutuvat pääasiassa ammattikorkeakouluissa ja koulutus on laajaa. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen yhteydessä kuntoutusalojen osaamisen ja niiden vahvistaminen tulevaisuudessa todettiin tärkeäksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää mitä on ammattikorkeakouluissa opiskeltavien kuntoutusalojen yhteinen osaaminen, mikä ilmenee opetussuunnitelmissa ja näiden alojen ammattilaisten kokemuksissa. Tutkimuskysymykset olivat: Mitä on kuntoutuksen yhteinen osaaminen ammattikorkeakoulujen kirjallisissa opetussuunnitelmissa? Millaisia merkityksiä kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta on kuntoutuksen alan opiskelijoilla ja ammattilaisilla? Tutkimustehtävään vastattiin fenomenologista tutkimuslähestymistapaa ja Giorgin tutkimusmenetelmää käyttäen.

Aineisto oli kaksiosainen koostuen kansallisista kuntoutuksen opetussuunnitelmista ja moniammatillisista ryhmähaastatteluista. Opetussuunnitelmat (n=16) olivat verkkopohjaisia kunkin oppilaitoksen kotisivuilta. Haastattelut (n=28) tehtiin moniammatillisina ryhmähaastatteluina. 13 haastattelua tehtiin Helsingissä ”Kuntoutuksen koulutuspäivillä” ja 15 haastattelua tehtiin alueellisesti. Haastatteluihin osallistuvat edustivat kuntoutuksen eri ammattialoja (fysioterapia, toimintaterapia, kuntoutuksenohjaus, jalkaterapia, naprapatia, osteopatia ja apuvälinetekniikka. Haastatteluihin osallistujat olivat opiskelijoita, opettajia ja työelämän edustajia. Haastatteluihin osallistui yhteensä 219 kuntoutusalan edustajaa. Aineisto kerättiin syys-joulukuun 2014 aikana.

Analyysin tuloksena oli, että opetussuunnitelmissa yhteisiä opintoja olivat perusopinnot, ammattiopinnot, valinnaiset opinnot, opinnäytetyö, työharjoittelu sekä kansainväliset opinnot. Näiden sisältö ja laajuus vaihtelivat ammattialoittain sekä ammattikorkeakoulujen välillä. Tuloksena muodostui kahdeksan merkityskokonaisuutta, jotka ovat moniammatilliset opinnot, monialaiset yhteiset opinnot, monialainen opettajuus, moniammatillinen opetus, yhteinen opetuksen suunnittelu, profession eettisyys, moniammatilliset kuntoutuksen edellytykset ja kuntoutuksen jatkuvuuden edellytykset. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää tulevaisuudessa opetussuunnitelmien moniammatillisuutta ja rakennetta kehitettäessä.

Avainsanat: kuntoutus, yhteinen osaaminen, moniammatillisuus, opetussuunnitelma

ABSTRACT

Mirja Ström (2017). The common know-how of rehabilitation in the curricula of the Universities of Applied Sciences and as experts in rehabilitation experience it. Faculty of Sport and Health sciences, Jyväskylä University, Master`s Thesis in Physiotherapy, 58 pages, 1 appendices. In Finland the education in social studies, health studies and studies in rehabilitation is broad and takes place also at Universities of Applied Sciences. There was a need to investigate the competencies and skills in the rehabilitation education programs during the reform of Universities of Applied Sciences. The purpose of the reform was to ensure knowledge base for the occupations in rehabilitation in the future. The aim of this study was to understand what is the common know-how of the curriculum of rehabilitation in the Universities of Applied Science and as the experts of rehabilitation experience it. The research questions were: How is the collective know-how of rehabilitation reflected in the curriculum of the Universities of Applied Sciences? What kind of experiences have the students and the professionals in the field of rehabilitation about the collective know-how of rehabilitation. The research question were approached using the phenomenological method according to Giorgi (1985).

The data was in two parts: The national curriculum of rehabilitation and the multi-professional group theme interviews. The curricula (16 pieces) were collected from the websites of each University of Applied Science. The interviews (28) were conducted as multi-professional group theme interviews. 13 interviews were conducted in Helsinki at the “Kuntoutuksen koulutuspäivät” and 15 interviews were conducted at the Universities of Applied Sciences. Participants in the interviews represented various professional fields of rehabilitation. (physiotherapy, occupational therapy, rehabilitation instructor, podiatry, naprapathy, osteopathy, prosthetics and orthotics) The participants of the interviews were students, teachers and working life representatives. There were all together 219 participants representing the field of rehabilitation. The data transparen pages was collected during September-December 2014.

The collective know-how of the curriculum was common-, subjectspecific-, voluntary- and international studies, clinical training and thesis. The content and the credentials of the studies were different in between the Universities of Applied Sciences and between the different professions studied. The result of the data analysis consists eight meaning units: multi-professional studies, collective multi-professional studies, multi-professional teaching, common planning of the curricula, professions ethics, multi-professional qualifications in rehabilitation and continuity of rehabilitations qualifications. The findings of this study can be used when planning the curriculum in national rehabilitation field of studies.

Keywords: rehabilitation, collective know-how, multiprofessionality, curriculum

KÄYTETYT LYHENTEET

ARENE Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto

EQF European Qualification Framework for Lifelong Learning

ICF International Classification of Functioning, Disability and Health

Kela Kansaneläkelaitos

NQF National Qualifications Framework

OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö

op Opintopiste

STM Sosiaali- ja terveysministeriö

TKI-toiminta Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

VALVIRA Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

KÄYTETYT LYHENTEET

1 JOHDANTO.....	1
2 KUNTOOUTUS.....	2
2.1 Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat lait ja vastuut.....	2
2.2 Kuntoutusjärjestelmä.....	5
2.3 Kuntoutuksen paradigma eli ajatusmalli.....	6
3 KUNTOOUTUSALAN KOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA.....	9
3.1 Ammattikorkeakoulujen viitekehys Suomessa.....	10
3.2 Pätevyudet.....	11
3.3 Opetussuunnitelmat.....	12
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN.....	14
5.1 Tiedonhankinta.....	15
5.2 Ryhmähaastatteluaineiston fenomenologinen analyysi.....	20
5.3 Tutkijan esiymmärrys.....	22
5.4 Analyysin eteneminen.....	23
6 TULOKSET.....	25
6.1 Opetussuunnitelmien tulokset kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta.....	25
6.1.1 Perusopinnot.....	25
6.1.2 Ammattiopinnot.....	26
6.1.3 Valinnaiset opinnot.....	27

6.1.4 Opinnäyte	27
6.1.5 Työharjoittelu	28
6.1.6 Kansainvälisyysopinnot.....	29
6.2 Kuntoutuksen opiskelijoiden ja ammattilaisten merkitykset kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta	29
6.2.1 Kuntoutuksen jatkuvuuden edellytykset.....	30
6.2.2 Moniammatillisen kuntoutuksen edellytykset.....	32
6.2.3 Yhteinen opetuksen suunnittelu	34
6.2.4 Monialainen opettajuus	35
6.2.5 Moniammatillinen opetus	36
6.2.6 Monialaiset yhteiset opinnot.....	38
6.2.7 Monialaiset opinnot	41
6.2.8 Profiessioiden eettisyys	44
7 POHDINTA.....	46
7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	53
7.2 Jatkotutkimusehdotukset	54
LÄHTEET	55
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kuntoutuksella pyritään Paateron ym. (2008, 31) mukaan ihmisen toimintakyvyn ja työkyvyn paranemiseen tai säilymiseen ja elämän eri tilanteissa mahdollisimman itsenäiseen selviytymiseen. Lääketieteellisen hoidon ja muiden työ- ja toimintakykyisyyttä tukevien palveluiden rinnalla kuntoutus täydentää ja tehostaa niitä mahdollisimman varhaisesta vaiheesta. Pääperiaate suomalaisessa kuntoutusjärjestelmässä on kuntoutuksen järjestäminen yleisten palvelujen ja sosiaalijärjestelmien osana (Paatero ym. 2008, 31).

Kuntoutusjärjestelmä Suomessa koostuu useista erillisistä ja melko itsenäisistä osajärjestelmistä. Vastuu kuntoutuksesta jakautuu useille tahoille ja tällöin oikeus kuntoutukseen eri osajärjestelmissä määräytyy eri tavoin. Kuntoutus on sidoksissa muiden toimintajärjestelmien ja yhteiskunnan tilanteen muutokseen, jolloin väestörakenteen ja yhteiskunnan muutokset aiheuttavat väestön kuntoutustarpeen muutoksen. (Monialainen kuntoutus 2015; Järvikoski 2013).

Kuntoutusjärjestelmää ohjaa kuntoutusta ohjaava lainsäädäntö sekä kuntoutuspalveluja rahoittavat ja tuottavat organisaatiot ja niissä toimivat ammattihenkilöt. Kuntoutuksessa yhdistetään kuntoutujan tarpeista koostuen eri viranomaisten rahoittamia ja erilaisten organisaatioiden tuottamia palveluja (Paatero ym. 2008, 31).

Ammattikorkeakoulussa tutkintoon johtavat opinnot toteutetaan koulutusohjelmina ammattikorkeakoululain 19§ mukaan. Ammattikorkeakouluasetuksen 6§ määrittää koulutusohjelmat ammattikorkeakoulun suunnitteleviksi ja järjestämiksi opintokokonaisuuksiksi. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmista päättää ammattikorkeakoulu tutkintosääntönsä mukaisesti (Narikka & Nurmi 2013, 195).

2 KUNTOUTUS

Lääkinnällinen kuntoutus on järjestettävä kunnan toimesta Terveydenhuoltolain 29§ mukaan. Kuntoutuksesta ja hoidosta tulee muodostua toiminnallinen kokonaisuus, jossa tarve, tavoitteet ja kuntoutuksen sisältö määritellään kuntoutussuunnitelmassa (Terveydenhuoltolaki 2010). Kuntoutusta järjestää Paateron ym. (2008, 31) mukaan useat eri hallinnon ja toiminnan sektorit, joita ovat sosiaali- ja terveydenhuolto, opetustoimi ja työhallinto. Nämä tahot järjestävät koulutustehtävänsä vastaavasti kuntoutusta. Sosiaalivakuutuksen hallinnoimaa kuntoutusta järjestää Kansaneläkelaitos (Kela) sekä työeläkelaitokset ja vakuutuslaitokset hoitavat lakisääteistä vakuutusta koskevaa kuntoutusta (Paatero ym. 2008, 31)..

2.1 Sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat lait ja vastuut

Julkisella vallalla on velvoite edistää Suomen perustuslain 19§ mukaan kansalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Perustuslaissa on määritelty kaikille oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, myös silloin, kun henkilö ei itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa. Perustuslaissa määritellään jokaisen henkilön oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin asuinpaikasta riippumatta (Suomen perustuslaki 1999).

Paateron ym. (2008) mukaan kunnan on huolehdittava asukkaidensa lääkinällisestä kuntoutuksesta, johon kuuluu neuvonta, kuntoutustarvetta ja kuntoutusmahdollisuuksia selvittävät tutkimukset, terapiat, kuntoutusjaksot, apuvälinepalvelut, sopeutumisvalmennus, kuntoutusohjaus ja näihin rinnastettavat toimenpiteet. Kunnan tulee järjestää lääkinällinen kuntoutus, jos sitä ei ole määrätty Kelan tehtäväksi. Kunnan tulee huolehtia apuvälineiden saatavuus ja niiden kustannuksista. Vammaispalvelulain mukaan sosiaalihuolto korvaa apuvälineitä vammaispalvelulain edellyttämällä tavalla (Paatero ym. 2008, 33–34). Kuntoutussuunnitelma tehdään sairastuneelle tai vammautuneelle henkilölle häntä hoitavassa sairaalassa tai terveyskeskuksessa yhdessä kuntoutujan ja hänen omaistensa kanssa. Kuntoutusta tarvitseva voi ottaa yhteyttä kuntoutuksen asiakastyöryhmään sen viranomaisen kautta, joka on hoitanut hänen asioitaan, esimerkiksi sosiaalityöntekijä, lääkäri tai

työvoimaviranomainen. Kuntoutusasiain neuvottelukunta on valtakunnallinen yhteistyöelin kuntoutusta järjestäville tahoille. Se sovittaa yhteen eri hallinnonalojen kuntoutustoimintaa ja kehittää kuntoutusta (STM, Kuntoutuspalvelujen järjestäminen, 2017).

Kuntien on järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 4 § mukaan. Kunnat voivat hoitaa tehtävät itse, toisen tai toisten kuntien kanssa sopimuksilla, kuntayhtymän jäsenenä, hankkimalla palveluita toiselta kunnalta, valtiolta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta sektorilta tai yksityiseltä palveluntuottajalta tai palvelusetelillä, jolloin kunta maksaa palvelun hyväksymältään yksityiseltä palveluntuottajalta (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 1992).

Terveydenhuoltolakia sovelletaan terveydenhuollon toteuttamiseen ja sisältöön kansanterveislain ja erikoissairaanhoidon säädösten mukaisesti, joita kunnan on järjestämisvastuuseen säädettyä toteutettava. Lain tarkoituksena on edistää sekä ylläpitää terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta väestössä ja kaventaa eri väestöryhmien välisiä terveyseroja. Laissa määrätään toteuttamaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, laatua ja potilasturvallisuutta, vahvistaa terveydenhuollon asiakaskeskeisyyttä sekä vahvistaa perusterveydenhuollon toimintaedellytyksiä sekä toimijoiden välistä yhteistyötä (Terveydenhuoltolaki 2010).

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) mukaan perusta sosiaali- ja terveysjärjestelmälle on kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuolto, jota toteutetaan valtion tuella. Yksityisissä yrityksissä tuotetaan palveluja julkisen sektorin ohella sekä sosiaali- ja terveysjärjestöt tuottavat sekä maksullisia että maksuttomia palveluja (STM, Sosiaali- ja terveyspalvelut, 2017).

Aluehallintovirastot (AVI), joita on kuusi, edistävät sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittymistä valtakunnallisesti määriteltyjen tavoitteiden mukaisesti sekä edistävät sosiaali- ja terveyspolitiikan toteutumista kuntien kanssa yhteistyössä. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat sekä kunnallista että yksityistä terveydenhuoltoa. Yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien luvat myönnetään aluehallintovirastosta. Aluehallintovirastot

valvovat lakien toteutumista palveluiden tuottamisessa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) tehtävänä on valvoa, ohjata ja hoitaa lupahallintoa sosiaali- ja terveydenhallinnossa. Valvira työskentelee yhdessä aluehallintovirastojen kanssa laatimalla mm. yhteisiä valvontaohjelmia (STM Sosiaali- ja terveystalvet, 2017).

Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveystalvetuiden järjestämisestä lain mukaisesti. Palvelujen tarjoamisen takaamiseksi kunnat saavat valtiolta valtiosuutta, joka määräytyy kunnan asukasluvun, asukkaiden ikäjakauman ja sairastavuuden sekä eräiden muiden tekijöiden perusteella. Palveluista on oikeus periä palvelumaksu. Kunnan on otettava huomioon toiminnassaan ja strategisessa suunnittelussaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (STM, Sosiaali- ja terveystalvet, 2017). Sosiaalivakuutuksen lakisääteisestä kuntoutuksesta vastaa Kela, työeläkelaitokset ja tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset. Kelan vastuulla on vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus, vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus ja harkinnanvarainen kuntoutus. Ammatillisesta kuntoutuksesta vastaavat työelämässä oleville henkilöille, joita uhkaa työkyvyn menettäminen, työeläkelaitokset. Tapaturmassa vammautuneille ja ammattitautipotilaille tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset järjestävät kuntoutumisen (STM Kuntoutuspalvelujen järjestäminen, 2017). Kuntoutusta järjestävät myös kunnat lääkinällisen kuntoutuksen, kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen osalta. Työhallinto ohjaa ammatillista kuntoutusta ja ammatilliset oppilaitokset ammatillisen kuntoutuksen toteutumista (STM Kuntoutuspalvelujen järjestäminen, 2017).

Sairaanhoitopiireistä ja niiden tehtävistä säädetään erikoissairaanhoitolaissa. Sairaanhoitopiirit muodostuvat kunnista ja sairaanhoitopiirit järjestävät erikoissairaanhoidon alueellaan. Kuntayhtymät suunnittelevat ja kehittävät sairaanhoitoa, jolloin perusterveydenhoito ja erikoissairaanhoito muodostavat toimivan kokonaisuuden sairaanhoitopiirissä. Jokaisen kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin, joita on 21. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä antaa erikoissairaanhoidon palvelut, joita perusterveydenhuollosta ei tuoteta. Sairaanhoitopiirit vastaavat laboratorio- ja kuvantamispalveluiden, lääkinällisen kuntoutuksen ja muiden erityispalvelujen ohjaamisesta ja laadun valvonnasta. Sairaanhoitopiiri vastaa alueensa tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnasta sekä terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteen sovittamisesta. Yksityisten sosiaali- ja terveystalvetuiden tarkoituksena on täydentää julkisia

paleluita. Yksityisiä palvelun tuottajia ovat yritykset, järjestöt ja säätiöt, jotka voivat myydä palveluitaan kunnille, kuntayhtymille tai asiakkaalle (STM Sosiaali- ja terveystalot, 2017).

2.2 Kuntoutusjärjestelmä

Piiraisen ja Kallanrannan (2008) mukaan kuka tahansa meistä voi olla kuntoutuja. Kuntoutus käsitetään toimintana, jossa asiakkaan kuntoutumiseen liittyvät asiat organisoidaan sekä niiden byrokraattinen käsittely. Näitä ovat esimerkiksi etuuksia ja palveluita koskevat ratkaisut sekä ammatillinen toiminta. Edellä mainittujen asioiden tulee muodostaa yhtenäinen toimiva kokonaisuus (Piirainen & Kallanranta, 2008, 94–95). Kuntoutusjärjestelmässä tehdään nykyään yhteistyötä verkostomaisesti, jolloin asiakkaan kuntoutukseen liittyvät toimijat työskentelevät yhdessä. Kuntoutusta koskevassa lainsäädännössä säädetään asiakasprosesseihin liittyvästä yhteistyöstä sekä tarvittavasta ohjauksesta (Monialainen kuntoutus 2015). Järvikosken (2013) mukaan kuntoutuksen moninaisuudessa ja moniasiantuntijuudessa on kyse samaan tavoitteeseen tähtäävien asiantuntijoiden tai organisaatioiden yhteistyöstä, jolloin eri alojen asiantuntijat antavat oman asiantuntijuutensa käyttöön. Kuntoutusjärjestelmä on perinteisesti jaettu neljään kokonaisuuteen, jotka ovat toimintamuodoiltaan moniammatillisia. Tarkkaa rajanvetoa eri osa-alueiden välille on mahdoton vetää. Nelijako on hyvä toiminnan suuntautumisen karkeaan osoittamiseen (Järvikoski 2013).

Lääkinnällisellä kuntoutuksella eli toimintakykykuntoutuksella pyritään kuntoutujan fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn parantamiseen tai sen alentumisen estämiseen. Keskeisiä asioita ovat erilaiset elintapoihin ja elämäntapoihin liittyvät asiat. Tähän liittyvät opetuksen ja ohjauksen lisäksi elämäntapamuutosten mahdollistaminen fyysisten, sosiaalisten ja taloudellisten ratkaisujen avulla. Toimintakykykuntoutuksen luonnetta muuttavat erilaiset teknologiset apuvälineet ja kuntoutusteknologia. Toimintakykykuntoutuksessa on selvitettävä, miten kuntoutusprosessissa päästään lopulliseen tavoitteeseen. Lääkinnälliseen eli toimintakykykuntoutukseen kuuluvat kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus, toimintakyvyn, työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutustutkimus, eri terapiat ja tarvittavat toimenpiteet, apuvälinepalvelut, sopeutumisvalmennus ja kuntoutusjaksot sekä avo- että laitoshoidossa (Monialainen kuntoutus 2015; Järvikoski 2013).

Ammatillinen kuntoutus koostuu toimenpiteistä, joilla pyritään tukemaan henkilön mahdollisuuksia saada hänelle soveltuva työ tai pyritään säilyttämään jo olemassa oleva työ tai mahdollistamaan työhön paluu. Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat esimerkiksi työympäristön ja työvälineiden suunnittelu, työn räätälöinti ja tuetun työllistymisen keinot. Vaihtoehtoinen termi ammatilliselle kuntoutukselle on työelämäkuntoutus, joka laajentaa käsitettä sosiaalisen kuntoutuksen ja välityömarkkinoiden suuntaan (Monialainen kuntoutus 2015; Järvikoski 2013).

Sosiaalihuolto vastaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluista. Tämä perustuu kuntoutustarpeen ja toimintakyvyn kokonaisvaltaiseen arviointiin. Palveluilla pyritään vahvistamaan henkilön sosiaalista toimintakykyä, vuorovaikutussuhteita, osallisuutta ja selviytymistä arkeen liittyvissä toiminnoissa. Se voi edeltää ammatillista koulutusta tai seurata toimintakykykuntoutusta, kun tarvitaan tukea sosiaaliseen yhteisöön tai kotiympäristöön paluuseen. Sosiaaliseen kuntoutukseen liittyy muita palvelutarpeita, esimerkiksi liikunnallisia palveluita, opiskelun tukemista tai psyykkistä valmennusta (Monialainen kuntoutus 2015; Järvikoski 2013).

Kasvatuksellinen kuntoutus koostuu esimerkiksi vammaisen lapsen tai aikuisen tarvitsemista erityisjärjestelyistä liittyen kasvatukseen ja koulutukseen. Kasvatuksellisten ja kuntoutuksellisten keinojen tavoitteena on vammaisen, pitkäaikaissairaana tai sosiaalisesti syrjäytyneen henkilön sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen tukeminen ja kansalaistaitojen oppiminen. Aikuisilla kasvatuksellinen kuntoutus toteutuu pääasiassa toimintakykykuntoutuksen osana (Monialainen kuntoutus 2015; Järvikoski 2013).

2.3 Kuntoutuksen paradigma eli ajatusmalli

Karjalaisen (2010, 19) mukaan kuntoutuksen yksilöllistymiskehityksen ja yhteiskunnan muutoksen myötä kuntoutuksen tiedon muodostus ja sisältö muuttuvat. Kuntoutuksen keskeisin lähtökohta on ollut yksilöllisyys ja vajaavuuskeskeisyys. Yksilön asemaa kuntoutuksessa korostetaan edelleen, mutta hän on subjekti suhteessa muihin kanssatoimijoihin ja tarkastelu kiinnittyy yksilöön suhteissaan. Kuntoutuksen empowerment-korosteinen eli kuntoutujan mahdollistaminen kuntoutukseensa ja ekologinen toimintamalli on vajaavuusparadigmaa eli

ajatusmallia täydentävä ja laajentava, jolloin kuntoutuja nähdään ympäristö- ja vuorovaikutussuhteissaan. Kuntoutus tulisi suunnata kehittämään yksilön ympäristö- ja vuorovaikutussuhteita sekä tarkastella kuntoutujan selviytymistä haittaavia ja tukevia tekijöitä tässä suhteessa sekä hyödyntää kuntoutuksessa sisällöllisesti että menetelmällisesti tätä suhdetta. Uusi paradigma korostaa kuntoutujaa minä - tietoisena toimijana vuorovaikutussuhteissa (Karjalainen 2010, 19–20).

Karjalaisen (2010, 20) mukaan vajaavuusparadigamassa kuntoutuja on nähty suhteessa ympäristöön, kuntoutuja on ollut yksilö erilaisissa ympäristöissä. Kuntoutuksen tavoitteena on ollut konkreettisten esteiden poistaminen ja näin kuntoutujan ja hänen lähiympäristön tukeminen. Yhteiskuntakehitys laajentaa näkökulmaa, jolloin kuntoutuja nähdään yksilönä erilaisissa suhteissa ympäristöönsä. Tällöin kuntoutujan toimijarooli korostuu ja hän on tärkeä osapuoli erilaisissa vuorovaikutussuhteissa. Kuntoutuskäytännöissä kuntoutujan voimavaroja tuetaan niissä olosuhteissa ja tilanteissa, jotka heikentävät hänen toiminta- ja työkykyään. Fyysisen ja psyykkisen kuntoutuksen lisäksi pyritään tukemaan psykososiaalisen osallistumisen muotoja, jotka edistävät ja vahvistavat yksilön selviytymistä koulutus-, työ- ja osallistumisyhteisöissä (Karjalainen 2010, 20–21).

Järvikosken ja Karjalaisen (2008, 85–86) mukaan kuntoutujan osallistuminen oman kuntoutusprosessin suunnitteluun ja toteutukseen on tärkeää, jotta prosessi etenee. Ammatilliset käytännöt edellyttävät tieteellisen ja ammatillisen tiedon ja osaamisen monipuolista käyttöä, mutta myös asiakkaan kokemuksen monipuolista käyttöä, jotta kuntoutusprosessi etenee tavoitteellisesti. Monialaisessa prosessissa kuntoutujalla on oltava tilaa omalle harkinnalle ja tiedon yhteensovittamiselle ja sulattamiselle (Järvikoski ja Karjalainen (2008, 85–86). Järvikosken (2013) mukaan kaksi perusasiaa asiakkaan osallistumiseen tai osallisuuteen ovat osallisuus kuntoutussuunnitteluun ja päätöksentekoon ja toiminta kuntoutusprosessissa. Tällöin asiakkaan on saatava tarpeeksi tietoa päätöksen tekoa varten, tiedot eri ratkaisujen todennäköisistä seurauksista ja mahdollisuuden vaikuttaa päätöksiin (Järvikoski 2013). Myös lähiympäristön resurssien ja yksinkertaisten peruspalvelujen yhdistäminen edistää kuntoutujan prosessia (Järvikoski & Karjalainen 2008, 86).

Järvikosken ja Karjalaisen (2008, 86) mukaan kuntoutujan elämäntilanteeseen paneutuminen eri ammattien tai organisaatioiden edustajien toimesta voi tuottaa uutta ymmärrystä tilanteeseen vaikuttavista tekijöistä sekä löytää tarkoituksen mukaisia tavoitteita ja kehittää niihin soveltuvia ratkaisuja (Järvikoski & Karjalainen 2008, 86). Eri näkemysten ja tulkintojen tieto ja ymmärrys tulisi tuottaa sellaisiksi uusiksi tulkinnoiksi, jotka lisäävät kuntoutujan omia tilannekompetensseja ja tarjoavat keinoja päästä eteenpäin. Monialaisen ammatillisen yhteistyön lähtökohtainen ajatus on, että työryhmällä on suuremmat valmiudet tukea asiakasta kuntoutusprosessissa kuin sen yksittäisillä jäsenillä (Järvikoski & Karjalainen 2008, 86)

3 KUNTOUTUSALAN KOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Kuntoutusalan koulutus toteutuu pääosin ammattikorkeakouluissa, joissa tutkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmina ammattikorkeakoululain 19§ mukaan. Koulutusohjelmien tulee olla vähintään kolmen ja enintään neljän vuoden mittaisia päätoimisena opiskeluna, opintopisteitä suoritetaan 210 - 270. (Ammattikorkeakoululaki 2014; Narikka ym. 2013, 195) Tutkinnoista, tutkintotavoitteista ja opintojen rakenteesta sekä muista opintojen perusteista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja määrätään sen nojalla ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Ammattikorkeakoulu päättää koulutusohjelmien opetussuunnitelmista, joista määrätään ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat siten, että päätöksestä käy ilmi koulutusohjelman nimi, suuntautumisvaihtoehdot, tutkinto ja tutkintonimike, koulutusohjelman sekä harjoittelun laajuus opintopisteinä. Koulutusohjelmapäätöksillä tavoitellaan valtakunnallisesti yhtenäistä koulutusohjelmarakennetta sekä ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan jäsentämistä järkevästi (Ammattikorkeakoululaki 932/2014 Opetus- ja kulttuuriministeriö; Narikka ym. 2013, 195).

Valtioneuvoston asetuksen mukaan ammattikorkeakoulun opintojen rakenteeseen kuuluvat perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Opintojen mitoitukseen käytetään opintopistettä ja opintojaksot pisteytetään työmäärän mukaan. Opintojen tavoitteena on, että tutkinnon opiskelleella ovat laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja taidot sekä oman alansa asiantuntijatehtävässä työelämässä toimimiseen tarvittavat teoreettiset perusteet. Tavoitteena on myös oman alan kehittymisen seuraamiseen ja edistämiseen tarvittavat valmiudet, oman ammattitaidon kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen vaadittavat edellytykset sekä oman alansa sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön tarvittava viestintä ja kielitaito (Ammattikorkeakoululaki 932/2014).

3.1 Ammattikorkeakoulujen viitekehys Suomessa

Eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (European Qualifications Framework, EQF) suosituksen hyväksyivät vuonna 2008 Euroopan parlamentti ja neuvosto elinikäisen oppimisen edistämiseksi. Tavoitteena on helpottaa eri maiden tutkintojen ja tutkintotasojen vertailtavuutta (Eurooppalaisten tutkintojen viitekehys 2008, Opetus- ja kulttuuriministeriö).

EQF on Mulderin (2014) mukaan muodostanut instituutin pätevyyden käsitteestä kansallisissa opetussuunnitelmissa Euroopan unionin maissa. Pätevyys nähdään kykynä käyttää tietoa ja taitoa tietyllä tasolla ja opetuksessa määritetyillä ammattiryhmillä ja etenkin ammatillisen koulutuksen opetusohjelmissa (Mulder 2014). Opetuksen ja harjoittelun tulisi Mulderin (2012) mukaan olla tarkoituksenmukaista ja sisältää laajoja toisiinsa liittyviä kokonaisuuksia sekä sisältöjä, jotka muotoutuvat opiskelijoiden ja yhteiskunnan tarpeesta. Tällöin opetus nähdään holistisesta näkökulmasta, jolloin ammatillinen kehitys ja opiskelijan identiteetti integroituu keskenään (Mulder 2012).

Koko koulutusjärjestelmän kattava viitekehys lisää suomalaisen tutkintojärjestelmän toimivuutta ja selkeyttää sitä, lisää tutkintojen kansallista ja kansainvälistä läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta ja edistää kansallista ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kansalliseen koulutusjärjestelmään kuuluvat tutkinnot jaotellaan kahdeksalle vaatavuustasolle viitekehyksessä. Tutkintojen edellyttämä osaaminen kuvataan tietoina, taitoina, pätevyysinä ja määritellään niiden keskinäiset suhteet. Näin halutaan tukea elinikäistä oppimista, vahvistaa koulutuksen osaamisperustaisuutta, parantaa työllistymistä, lisätä liikkuvuutta ja kaventaa koulutuksen ja työelämän välistä kuilua (EQF). ”Tutkintoon johtavan koulutuksen perusteina ovat kansainvälisen tason, kansallisen tason, alueellisen tason sekä oppilaitos- ja koulutusohjelmataso määrittelemät tavoitteet. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys (European Qualifications Framework, EQF) määrittää ammattikorkeakoulututkinnon tasolle 6 ja luo edellytykset elinikäiselle oppimiselle ja tutkintorakenteiden joustavuudelle Euroopan korkeakoulualueella.” (EQF 2008, Opetus- ja kulttuuriministeriö)

Suomessa ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot sijoittuvat viitekehyksen tasolle kuusi. Taulukossa 1 on kuvattu tason kuusi oppimistulokset, jotka olennaisesti liittyvät kyseisen tason tutkintoihin missä tahansa tutkintojärjestelmässä (EQF 2008, Opetus- ja kulttuuriministeriö).

TAULUKKO 1. Eurooppalaisen tutkinnon viitekehyksen (EQF) tason kuusi kuvaukset

	Tiedot	Taidot	Pätevyys
	EQF:ssä tiedot voivat olla teoria- ja/tai faktatietoja	EQF:ssä taidot kuvataan kognitiivisina (loogisen, intuitiivisen ja luovan ajattelun käyttö) ja käytäntöön liittyvinä (kätevyys ja menetelmien, materiaalien, työkalujen ja -välineiden käyttö).	EQF:ssä pätevyys kuvataan vastuun ja itsenäisyyden perusteella.
Tason 6 olennaiset oppimistulokset ovat	Edistyneet työ- tai opintoalan tiedot, joihin liittyy teorioiden ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen	Edistyneet taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa ja kykyä innovaatioihin ja joita vaaditaan erikoistuneella työ- tai opintoalalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseen	Monimutkaisten teknisten tai ammatillisten toimien tai hankkeiden johtaminen, vastuun ottaminen päätöksenteosta ennakoimattomissa työ- tai opintoympäristöissä vastuun ottaminen yksittäisten henkilöiden ja ryhmien ammatillisen kehityksen hallinnasta

Lähde: OKM 2008, Eurooppalainen tutkintojen viitekehys

3.2 Pätevyudet

Ammattikorkeakoulututkinnot määritellään Euroopan neuvoston osaamissäädöksissä korkeasteen tutkinnoiksi tasolle kuusi. Kuntoutusalan tason kuusi ammattikorkeakoulututkintoja ovat apuvälineteknikko, fysioterapeutti, jalkaterapeutti, kuntoutuksenohjaaja, naprapaatti, osteopaatti ja toimintaterapeutti. Suomessa tutkintojen laajuus on määritelty 210 opintopisteeseen (op), paitsi osteopaateilla ja naprapaateilla se on määritelty 240 opintopisteeseen (Ammattikorkeakoululaki 2014). European Qualification Framework (EQF),

National Qualification Framework (NQF), ammattikorkeakoulujen tutkintosääntö sekä strategiat ovat opintojen pohjana. Myös kansalliset sekä kansainväliset alakohtaiset liitot ovat asettaneet minimistandardeja oppimiselle, esimerkiksi Suomen toimintaterapialiitto ja World Federation of Occupational Therapy. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (Arene) (2009) suositus yhteisiksi kompetensseiksi on oppimisen taidot, työyhteisöosaaminen, eettinen osaaminen, kansainvälisyysosaaminen sekä innovaatio-osaaminen, jotka ovat laajoja kokonaisuuksia ja luovat perustan ammatilliselle kehitymiselle (NQF). Kaikilla tutkinnoilla on omat ammattispesifit kompetenssit, jotka esitetään kunkin ammattikorkeakoulun kuntoutuksen alan opetussuunnitelmissa ja jotka syventävät oman ammattialan keskeisiä ongelmakokonaisuuksia ja sovellutuksia niiden tieteellisiin perusteisiin. Tällöin opiskelija kykenee itsenäisesti työskentelemään tehtäväalueen asiantuntijatehtävissä, yrittäjänä ja osallistumaan työyhteisön kehittämiseen valmistuttuaan (Arene 2009; OKM työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:24).

3.3 Opetussuunnitelmat

Tässä työssä on käytetty vuoden 2014 kuntoutuksen alan opetussuunnitelmia. Opetussuunnitelmista seitsemän on toimintaterapian, kaksi fysioterapian, kaksi jalkaterapian, kaksi kuntoutusohjaajan, yksi osteopatian, yksi apuvälineteknikon ja yksi naprapatian. Kuntoutussuunnitelmat ovat valikoituneet Opetus- ja kulttuuriministeriön hankkeeseen liittyen, jolla on tarkoitus kartoittaa kuntoutuksen osaamisesta ammattikorkeakouluissa. Opetussuunnitelmia on valittu kaikilta kuntoutuksen aloilta ja maantieteellisesti eri puolilta Suomea. Osteopatian ja apuvälineteknikon koulutusta järjestää yksi ammattikorkeakoulu.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää mitä on ammattikorkeakouluissa opiskeltavien kuntoutusalojen yhteinen osaaminen opetussuunnitelmissa, mikä ilmenee sekä kirjoitetuissa opetussuunnitelmissa että näiden alojen ammattilaisten ja opiskelijoiden kokemuspuheena.

1. Mitä on kuntoutuksen yhteinen osaaminen ammattikorkeakoulujen kirjallisissa opetussuunnitelmissa?
2. Millaisia merkityksiä kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta on kuntoutuksen alan opiskelijoilla ja ammattilaisilla?

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää mitä on ammattikorkeakouluissa opiskeltavien kuntoutusalojen yhteinen osaaminen opetussuunnitelmissa ja näiden alojen ammattilaisten kokemina. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii vastaamaan tutkimustehtäviin. Aineisto tutkimuksessa on kaksiosainen: kuntoutuksen alan opetussuunnitelmat analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönerittelyllä ja haastatteluaineisto analysoitiin fenomenologisella metodilla. Tutkimuksessa kuntoutuksen yhteistä osaamista tarkasteltiin ammattikorkeakouluissa toteutettavien seitsemän eri kuntoutuksen ammattialan opetussuunnitelmien sisältöjen avulla. Toisessa vaiheessa kuntoutusalan edustajien näkemyksiä tarkasteltiin moniammatillisista ryhmätemahaastatteluiden fenomenologisen analyysin avulla.

Kiviniemen (2007) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on kyse tutkittavana olevan ilmiön käsitteellistämisestä, jolloin käytännön kentästä nousevien näkökulmien ja tutkimusta käsitteellistävät teoriat ovat vuorovaikutuksessa (Kiviniemi, 2007, 74). Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan laadullinen aineisto voi koostua haastatteluista ja havainnoista, päiväkirjoista, omaelämäkertoista ja kuvallisesta aineistosta (Eskola & Suoranta, 2011, 15). Tuomi ja Sarajärven (2013) mukaan näitä voidaan käyttää tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan vaihtoehtoisesti, rinnakkain tai eri tavoin yhdistelemällä (Tuomi & Sarajärvi, 2013, 71).

Kiviniemen (2007) mukaan laadullisen tutkimuksen aineiston analysointi voi olla sekä analyttistä että synteettistä. Analyttisyydellä tarkoitetaan aineiston luokittelua ja jäsentämistä systemaattisesti, jolloin saadaan eri teema-alueita koodaamalla aineistoa helpommin tulkittavaan muotoon. Aineistoa kannattava temaattinen kokonaisrakenne luo synteetin (Kiviranta, 2007, 80). Hirsjärven ym. (2009) mukaan aineisto kuvataan, luokitellaan ja yhdistetään, jolloin saadaan tutkimusaineistosta teoreettinen selitys. Analysoinnin jälkeen tulisi laatia synteesejä, jotka kokoavat yhteen pääseikat ja vastaavat tutkimuksessa asetettuihin ongelmiin (Hirsjärvi ym. 2009, 223,230).

Tutkimusaihe rajattiin koskemaan ammattikorkeakouluissa opiskeltavia kuntoutuksen alan opetussuunnitelmia ja kuntoutuksen yhteistä osaamista. Yhteistä osaamista tutkittiin monialaisesti kuntoutusalan ammattien opiskelijoiden, opettajien ja työelämäosaajien näkökulmasta. Tällöin kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta saataisiin mahdollisimman laaja ja paljon kokemuksia sisältävä aineisto. Opetussuunnitelmien tarkastelussa kansallisista opetussuunnitelmista haluttiin löytää yhteinen kuntoutuksen näkökulma opetuksessa ja millaisena se ilmentyy nykypäivänä.

5.1 Tiedonhankinta

Tutkimustietoa hankittiin sekä kuntoutusalan koulutuksen kansallisista opetussuunnitelmista että alueellisilla kuntoutuksen monialaisilla ryhmähaastatteluilla.

Anttilan (2006) mukaan dokumenteilla tarkoitetaan laajasti kaikkia ilmiötä kuvaavaa materiaalia. Dokumentteja ovat muun muassa hallinnolliset päätökset, asetukset ja laitosten tiedotusmateriaali. Valmiin aineiston hyödyntäminen saattaa olla ainoa mahdollisuus saada tarvittava tieto käyttöön (Anttila, 2006, 202). Anttila (2006) mukaan dokumenttiaineisto jaetaan primääri- ja sekundäärilähteisiin. Primäärilähde on alkuperäisaineisto, joka on lähtöisin siltä taholta, joka sen on laatinut ja tällöin sen autenttisuus voidaan varmistaa (Anttila 2006, 204). Tutkimuksen opetussuunnitelmat voidaan katsoa olevan dokumenttilähteitä. Ne ovat otettu kunkin ammattikorkeakoulun omilta verkkosivuilta. Opetussuunnitelmat ovat vuosien 2014 - 2015 vuosikursseille tehtyjä. Opetussuunnitelmat olivat rakenteeltaan hyvin samankaltaisia ja sisälsivät opetuksen strategioita, opintojen rakenteen, opintojen toteutumista ja ajankohtaa liittyviä tietoja, oppimistavoitteita ja arviointiperusteet. OKM:n mukaan valtioneuvoston asetuksen mukaan ammattikorkeakoulun opintojen rakenteeseen kuuluu perus - ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö (OKM: Opetus ja tutkimus ammattikorkeakoulussa 2017) Opetussuunnitelmia oli 16, joista yksi oli ruotsinkielinen.

Ammattikorkeakoulujen viralliset opetussuunnitelmat ja koulutusstrategit ovat julkisia. Tutkimuksessa olevat opetussuunnitelmat kerättiin vuonna 2014 ammattikorkeakoulujen omilta verkkosivuilta. Opetussuunnitelmat käytiin läpi kunkin ammattikorkeakoulun verkkosivuilla avaamalla jokainen opintokokonaisuus erikseen ja tekemällä niistä käsin merkinnät yhteisestä osaamisesta. Opetussuunnitelmia oli yhteensä 16 kappaletta 10:stä eri ammattikorkeakoulusta. Eskolan ja Alasuutarin (2001) mukaan aineiston tehtävä on toimia tutkijan apuna rakennettaessa tutkittavasta ilmiöstä käsitteellistä ymmärrystä (Eskola & Alasuutari 2001, 62). Opetussuunnitelmat ovat muodoltaan virallisia ja niiden kieliasu on pelkistettyä. Opetussuunnitelmista voi ainoastaan kerätä tietoa, mitä kuntoutuksen yhteistä osaamista niistä ilmenee. Tässä tutkimuksessa niiden sisältöä ja moniammatillisten ryhmähaastattelujen sisällöistä analysoitua tietoa verrataan keskenään.

Laadullisessa tutkimuksessa Alasuutarin (2011) mukaan strukturoidut haastattelut eivät vastaa siihen, mitä merkityksiä haastateltavat antavat. Metodien tulee keskittyä haastattelujen sisältöön ja otoksen tulee olla edustava (Alasuutari, 2011, 83). Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan haastateltavien ryhmän olisi hyvä olla kokemusmaailmaltaan samanlainen, kiinnostunut haastateltavasta asiasta ja omata tietoa siitä (Eskola & Suoranta, 2001, 66). Vilkan (2005) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineistoksi valitaan usein haastattelu, jolloin ihmisten kokemukset kerätään tutkimusaineistoksi puheen muodossa (Vilka 2005, 102).

Hirsjärven ym.(2010) mukaan ryhmähaastattelu on tehokas tapa saada paljon tietoa yhdellä kertaa. Ryhmähaastattelu on hyvä tapa tutkia ryhmän kulttuuria, esimerkiksi näkemyksiä tietystä asiasta (Hirsjärvi ym. 2010, 210–211). Eskolan ja Alasuutarin (2001) mukaan haastateltavien mielipiteitä ja kulttuurillisia jäsennyksiä tutkittaessa ryhmähaastattelussa haastattelijan vaikutus ryhmään on pieni. Haastateltavien ryhmän tulisi olla homogeeninen, jotta kaikki haastateltavat ymmärtävät kysymykset ja käsitteet, jotka mahdollistavat keskustelun (Eskola & Alasuutari, 2011, 96). Tässä tutkimuksessa haastattelu toteutettiin focus group interview eli täsmäryhmähaastatteluna. Miller ja Brewerin (2003) mukaan tämän haastattelun etuna on haastateltavien näkemysten, kokemusten ja kertomusten jakaminen kyseisessä ryhmässä. Tästä kertyy usein rikasta ja oivaltavaa aineistoa.

Täsmäryhmähaastattelussa ryhmästä saadaan mahdollisimman paljon haluttua tietoa määritetyillä kysymyksillä (Miller & Brewer 2003, 120–122). Millerin ja Brewerin (2003) mukaan haastattelijalla voi edistää keskustelua, huomioida haastattelun avainkysymykset ja ohjata ryhmän keskustelua pysymään aiheessa sekä haastattelijalla voi tehdä tarkentavia kysymyksiä. Täsmäryhmähaastattelun vahvuutena voidaan pitää ryhmää tietystä asiasta kiinnostuneita ihmisiä, joka voi olla voimavara sekä haastattelijalle että haastateltaville (Miller & Brewer, 2003, 122).

Tutkimuksessa henkilöt edustavat samankaltaista joukkoa, ammattikorkeakoulujen opiskelijoita ja lehtoreita, yliopettajia tai koulutuspäälliköitä sekä työelämäedustajia. Opiskelijat olivat pääsääntöisesti viimeisen opiskeluvuoden opiskelijoita. Työelämäedustajat työskentelivät julkisella sektorilla, yksityisellä sektorilla tai kolmannen sektorin työpaikoissa. Ammattikorkeakoulut olivat itsenäisesti pyytäneet osallistujat haastatteluihin. Haastattelut toteutettiin moniammatillisissa alakohtaisissa ryhmissä, joiden osallistujia määrä yhteensä 219 (Taulukko 2). Moniammatillisiin haastatteluihin osallistui Helsingissä Kuntoutuksen koulutuspäivien yhteydessä 93 henkilöä, jotka olivat fysioterapian (33), toimintaterapian (27) tai kuntoutuksen monialaisessa teemaryhmässä (33). Ryhmähaastatteluja toteutettiin ammattikorkeakouluissa, joissa toteutetaan kuntoutuksen koulutusta ja maantieteellisesti mahdollisimman kattavasti. Näihin haastatteluihin osallistui yhteensä 126 henkilöä, joista 58 oli työelämän edustajia, 23 kuntoutuksen opiskelijaa ja 54 kuntoutusalan opetushenkilöstöä. Fysioterapeutteja oli 50, toimintaterapeutteja 30, jalkaterapeutteja 17, apuvälineteknikkoja 7, osteopaatteja 7, naprapaatteja 7 ja kuntoutuksen ohjaajia 6.

TAULUKKO 2. Monialaisiin ja ammattikohtaisiin haastatteluihin osallistuneiden määrä

Aineiston keruu	Osallistujien määrä
Kuntoutuksen koulutuksen päivät	96
Fysioterapian teemaryhmä	33
Toimintaterapian teemaryhmä	27
Monialainen teemaryhmä	33
<hr/>	
Ammattikorkeakoulu haastattelut	134
Työelämän edustajat	57
Opiskelijat	23
Opetushenkilöstö	54
<hr/>	
AMK-haastattelut ammattiryhmittäin	134
Apuvälineteknikot	7
Fysioterapeutit	50
Jalkaterapeutit	17
Kuntoutuksen ohjaajat	6
Naprapaatit	9
Osteopaatit	11
Sosiaaliala	3
Toimintaterapeutit	30
Yhteiskuntatieteilijä	1

Haastatteluista ensimmäinen aineisto kerättiin Kuntoutuksen koulutuksen päivillä Metropolia ammattikorkeakoulussa 29–30.10.2014, ”Kuntoutusosaamisen tuottaminen ja jakaminen

yhdessä”. Haastatteluihin (13 kpl) osallistui 93 henkilöä kuntoutuksen alalta. (fysioterapia, toimintaterapia, apuvälinetekniikka, kuntoutuksenohjaus, naprapatia, osteopatia, jalkaterapia) Ryhmät olivat jakautuneet toimintaterapian ja fysioterapian alakohtaisiin ryhmiin sekä monialaisiin ammattilaisten ryhmiin. Ryhmätyöskentelyssä haluttiin kerätä aineistoa kuntoutuksen koulutuksen rakenteesta, koulutusten yhteisestä osaamisesta ja tulevaisuuden näkymistä. Kaikille osallistujille jaettiin ennen haastatteluiden alkua tiedote (liite 1) ryhmähaastattelusta sekä suostumuslomake (liite 1). Lupa tutkimukselle hankittiin Jyväskylän yliopiston eettiseltä toimikunnalta ennen tutkimuksen aloittamista. Lupa (liite) myönnettiin 27.10.2014. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja tutkimusaineiston käyttöön pyydettiin lupa jokaiselta osallistujalta. Tutkimuksen aineistoa säilytettiin sekä käsiteltiin luottamuksellisesti ja litteroinnista poistettiin nimet ja organisaatiot, jotta tutkittavien anonymiteetti säilyi. Ammattikorkeakoulut koodattiin, jolloin oppilaitokset ja henkilöt pysyivät tuntemattomina. Tutkimusprosessissa ei esiintynyt eettisiä ristiriitoja.

Ryhmätilanteen alussa tutkimuksen tarkoitus käytiin suullisesti läpi, samoin kerrottiin haastatteluiden olevan anonymoijia, eli henkilöiden tiedot pysyvät salaisina. Kaikki haastateltavat kertoivat nauhalle nimensä ja samalla sanoivat ”ei saa nauhoittaa”, jos eivät halunneet osallistua tutkimukseen, jolloin heidän puhe poistettiin litteroinnista. Samoin litterointivaiheessa nimet poistettiin anonymiteetin suojelemiseksi. Haastatteluja hankittiin loka-marraskuun aikana tekemällä moniammatillisia ja monialaisia haastatteluja ammattikorkeakouluissa eri puolella Suomea. Haastatteluun halukkaan ammattikorkeakoulut rekrytoitiin pääasiassa Kuntoutuksen koulutuksen päivillä. Haastatteluissa toimittiin, kuten edellä on kerrottu Kuntoutuksen koulutuksen yhteydessä. Yhteensä tehtiin 15 moniammatillista kuntoutuksen haastattelua 10 ammattikorkeakoulussa heidän omissa tiloissaan. Tähän tutkimukseen valikoitui kaikki haastattelut. Litteroitua tekstiä haastatteluista oli 736 sivua.

Haastatteluihin ja niiden esivalmisteluihin oli varattu kaksi tuntia aikaa, joka kului lähes kaikissa haastatteluissa loppuun. Yleensä kaksi tutkijaa toimi haastattelijoina, joista yksi oli vastuututkija ja yksi Jyväskylän yliopiston maisterivaiheen opiskelija. Henkilökohtaisesti tutkija oli mukana kolmessa haastattelussa, joista yhden teki itse. Kuntoutuksen

koulutuspäivillä tutkija oli läsnä moniammatillisissa ryhmähaastatteluissa. Litterointivaiheeseen tutkija ei osallistunut.

5.2 Ryhmähaastatteluaineiston fenomenologinen analyysi

Giorgin (1985) mukaan fenomenologian johtava ajatus on ”palata asioihin takaisin”. Tällä viitataan ihmisten jokapäiväiseen elämään ja siinä esiintyviin ilmiöihin ja niiden tarkasteluun (Giorgi 1985). Tuomi ja Sarajärven (2009) mukaan fenomenologia on osa hermeneuttista perinnettä laadullisessa tutkimuksessa. Fenomenologian erityispiirre on ihminen tutkimuksen kohteena. Tutkimuksen kannalta fenomenologisessa tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, yhteisöllisyys ja merkitys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34). Laineen (2007) mukaan fenomenologiassa ihmisen kokemuksellisuus suhteessa omaan todellisuuteen on käsitys kokemuksesta. Tällöin tutkitaan ihmisen omaa elämäntodellisuutta suhteessa itseensä. Fenomenologit käyttävät käsitettä intentionaalisuus, jolla tarkoitetaan sitä, että kaikki merkitsee meille jotakin. Tällöin kokemuksellisuudesta muodostuu ihmisen maailmansuhteen perusmuoto. Kokemukset muotoutuvat merkityksistä, jotka ovat fenomenologiassa varsinainen tutkimuskohde. Merkitysten tutkimisen mielekkyys perustuu ajatukseen ihmisen toiminnan olevan intentionaalista eli tarkoitusten mukaan suunnattua (Laine 2009, 29–30). Tutkimuksen analyysimenetelmäksi valikoitui fenomenologia, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää mitä kokemuksia haastateltavilla on kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta ja mitä merkityksiä niistä voidaan muodostaa.

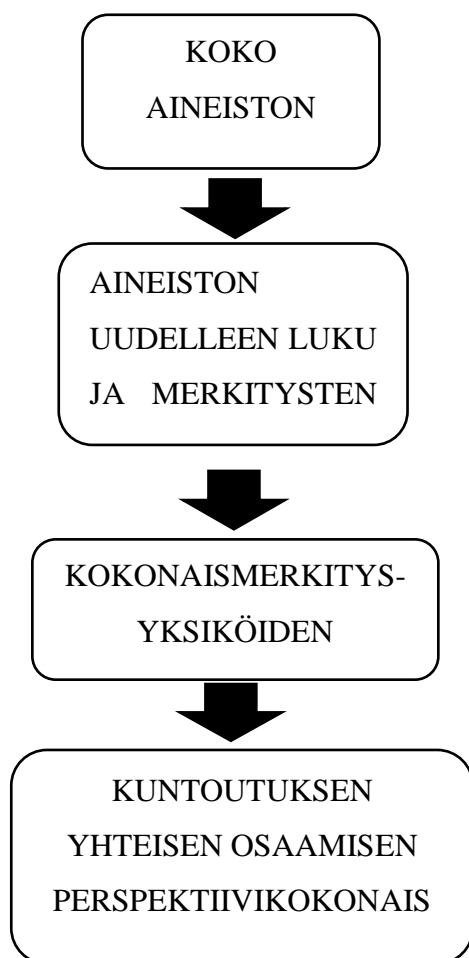
Laineen (2009) mukaan ihmiset elävät erilaisissa kulttuuripiireissä ja heillä on erilaiset elämysmaailmat, jolloin heillä on asioille erilaiset merkitykset. Merkitysteoria fenomenologiassa sisältää käsityksen myös siitä, että ihminen on yhteisöllinen. Merkitykset opitaan yhteisössä, jossa henkilö kasvaa ja kasvatetaan, ne eivät ole ihmisessä synnynnäisesti. Tällöin merkitykset ovat intersubjektiivisiä eli ne ovat kohteiden välisiä tai kohteita yhdistäviä (Laine 2009, 30). Denscomben (2010) mukaan fenomenologiassa pyritään esittämään kokemuksia, joita tutkimuksessa mukana olevat ihmiset ensisijaisesti tuovat esille. Kokemukset

esitetään siinä muodossa, kun tutkittavat esittävät ne, totuudenmukaisesti alkuperäisinä (Denscombe 2010, 94–95).

Ryhmähaastatteluissa haastateltavat keskustelevat omista kokemuksistaan ja haastatteluissa on kiinnostuksen kohteena henkilöiden kokemus kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta. Laineen (2009) mukaan fenomenologisen haastattelun tulisi olla avoin, luonnollinen ja keskustelunomainen tilanne, jossa haastateltavat saavat mahdollisimman vapaasti puhua. Kysymyksien tulisi mahdollistaa kuvailevat ja kertomukselliset vastaukset. Fenomenologisessa tutkimuksessa on tavoitteena toisen kokemukset, jotka määrittävät kysymysten luonnetta ja tapaa, jolla ne esitetään (Laine 2009, 37–38). Denscombe (2010, 100) mukaan haastatteluiden aikana tutkija esittää tutkimuksen kannalta tärkeitä kysymyksiä ja hän voi tarkistaa haastattelun aikana, että on ymmärtänyt asian oikein. Haastattelut mahdollistavat myös haastateltavan omien kokemusten esittämisen omilla sanoilla ja hänen kokemuksensa mukaisesti (Denscombe 2010, 100). Haastattelutilanteissa haastateltavat saivat puhua vapaasti omista kokemuksistaan yhdessä ryhmäläistensä kanssa ja tutkijan on tarkoitus selvittää miten asiasta puhuttiin.

Laineen (2009) mukaan fenomenologinen tutkimus etenee portaittain eli selvitetään vaiheet yksi kerrallaan ja siirrytään seuraavaan. Tällöin tutkimuksessa pyritään välttämään tutkijan omia välittömiä tulkintoja ja tutkimus on järjestelmällistä (Laine 2009, 40). Denscomben (2010, 98) mukaan tutkija esittää tarkasti tutkimuksen kulun ja omat uskomukset, odotukset ja ennakkokäsitykset tutkittavasta asiasta on unohdettava. Tässä tutkimuksessa analyysimenetelmänä käytetään Amedeo Giorgin kolmiportaista fenomenologista menetelmää (Kuva 3). Giorgin (1985) menetelmässä ensimmäisessä vaiheessa aineistoon perehdytään, jotta saadaan kokonaiskuva sen sisällöstä. Toiseksi palataan aineiston alkuun ja muodostetaan merkityksiä huomioiden tutkimus kysymys. Kolmannessa vaiheessa tutkija tekee merkityksistä merkityskokonaisuuksia ja lopuksi hän tekee synteessin eli merkitysperspektiivin (Giorgi 1985).

Kuva 3. Giorgin merkitysanalyysin vaiheet

5.3 Tutkijan esiymmärrys

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee olla vapautunut ennakkokäsityksistä, koska hän on itse osa tutkimusta. Varton (1996) mukaan tutkijan tulisi olla ennakkoluuloton havainnoinnissaan, jolloin ilmiö esittäytyy sellaisena kuin se on alkuperäisessä muodossaan. Tutkijan oivaltavuus eli irrottautuminen ennakkoasenteista lisää tutkijan avointa asennetta tutkittavaa ilmiötä kohtaan (Varto, 1996, 8687). Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan tutkija ei voi koskaan kokonaan irrottautua ennakko-oletuksistaan, koska omat kokemukset ja niiden havainnot vaikuttavat tutkijaan. Tutkijan tulee tiedostaa omat ennakko-oletuksensa, jotta voi

oppia uutta (Suoranta & Eskola 2001, 19–20). Tässä tutkimuksessa tutkija edustaa osittain samaa kohderyhmää kuin tutkimushenkilöt. Oma kokemus perustuu fysioterapiakoulutukseen (1991–1994) sekä kuntoutuksen parissa työskentelyyn noin 20 vuoden ajalta ja sinä aikana tapahtuneisiin koulutuksiin liittyen kuntoutukseen. Opettajuuden näkökulma on kehittynyt terveystieteiden opettajakoulutuksessa (2014–2015). Työskentely useiden eri ammattiryhmien kanssa eri verkostoissa on lisännyt ymmärrystä monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön merkityksen tärkeydestä. Omat kokemukset kuntoutuksen työntekijänä ovat tuoneet näkökulman kuntoutuksen alan pirstaleisuuteen ja siinä toimisen haasteisiin. Kuntoutuksessa eri alojen ammattilaisten tulisi löytää yhteinen ymmärrys kunkin kuntoutujan lähtökohdista ja nähdä se kaikkien yhteisenä tavoitteena. Ymmärrys omista ennakko-oletuksista ja niiden käsittely ja pohdinta mahdollistivat avoimen suhtautumisen haastatteluiden tekemiseen ja aineiston käsittelyyn.

5.4 Analyysin eteneminen

Tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena oli kuntoutuksen yhteisen osaamisen kokeminen monialaisten haastatteluiden ja opetussuunnitelmien perusteella. Opetussuunnitelmien analyysissa kaikkien mukana olleiden opetussuunnitelmien opintojaksot avattiin yksitellen, jolloin varmistettiin ymmärrys niiden sisällöstä kuntoutuksen yhteistä osaamisesta. Aineisto analysoitiin kahdessa osassa. Ensimmäisenä analysoitiin opetussuunnitelmat sisällönerrittelyllä, koska ne ovat dokumenttimuotoista aineistoa. Opetussuunnitelmat luettiin yksi kerrallaan järjestelmällisesti läpi ja löydetyt tutkimuksen kannalta merkitykselliset asiat kirjattiin. Opetussuunnitelmista kerättiin kaikki yhteiseen osaamiseen liittyvät opintojaksot ja tulokset esitetään kvalitatiivisessa muodossa. Näistä muodostui ryhmiä, joissa kuvataan sisältöä sekä lainauksilla opetussuunnitelmista.

Haastatteluiden aineisto analysoitiin edellä esitetyn Amadeo Giorgin fenomenologisella menetelmällä. Aineisto luettiin kerralla läpi, jotta saadaan käsitys aineistosta kokonaisuudessaan. Tämän jälkeen se luettiin uudestaan läpi, koska aineisto on laaja. Giorgin mukaan tällöin pyritään ymmärtämään haastateltavan kieltä ja aineiston ollessa suuri se tulisi

lukea useamman kerran (Giorgi 1985). Toisessa vaiheessa Giorgin mukaan haastattelut pilkotaan pienemmiksi yksiköiksi, koska koko aineistoa ei voi hallita yhdellä kertaa. Aineistosta kirjataan tutkimukselle oleelliset merkitykset. Tässä vaiheessa merkitykset kirjataan autenttisina (Giorgi 1985) Haastattelut luettiin uudelleen läpi ja samalla niistä kirjattiin merkityksiä paperille. Aineistosta kerättiin merkityksiksi kuntoutuksen yhteiseen osaamiseen liittyvät asiat. Kaikille haastatteluille annettiin värikoodi sekä kirjattiin sivunumero kaikkien merkitysten kohdalle, jolloin tiedettiin mistä haastattelusta merkitys on ja analyysin aikana haastattelun sisältöön pystyi palaamaan. Kolmannessa vaiheessa Giorgin (1985) mukaan alkuperäisistä merkityksistä muodostetaan merkityskokonaisuuksia. Kaikki merkitykset, jotka ovat oleellisia tutkimuksen lähtökohdista, otetaan mukaan, vaikka merkitys olisi jo mainittu. Konkreettien merkitysten kautta päädytään laajempiin kokonaisuuksiin (Giorgi 1985). Merkitykset lajiteltiin eri kokonaisuuksiksi ja näistä muodostettiin kokonaismerkitykset. Merkitykset luettiin yksi kerralla läpi ja sijoitettiin tiettyyn kokonaisuuteen. Epäselvässä tilanteessa merkityksen sisältö tarkastettiin uudelleen aineistosta. Merkityskokonaisuuksia muodostui tässä tutkimuksessa kahdeksan. Giorgin (1985) mukaan viimeisessä vaiheessa merkityskokonaisuuksista muodostetaan synteesi. Useampi merkityskokonaisuus tuottaa aineistolle variaatiota, joka mahdollistaa kokonaiskuvan muodostumisen aineistosta (Giorgi 1985) Merkityskokonaisuuksista tehtiin merkitysperspektiivi, joka on kirjattu tuloksissa sekä siitä on tehty kaavio. Tutkimuksessa koko aineistosta muodostettiin merkityksiä, vaikka samoja merkityksiä esiintyi eri haastatteluissa. Tutkija ei kuitenkaan katsonut tämän tarkoittavan saturaation saavuttamista. Tämä perustellaan sillä, että aineistosta olisi voinut jäädä oleellista pois, jos koko aineistoa ei olisi jaettu merkityksiin ja tämä olisi vähentänyt tutkimuksen luotettavuutta.

6 TULOKSET

Tulokset muodostuivat opetussuunnitelmien sisällönerittelyn tuloksena kuutena ryhmänä sekä haastattelujen fenomenologisen analyysin kahdeksana merkityskokonaisuutena.

6.1 Opetussuunnitelmien tulokset kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta

Opetussuunnitelmien sisällönerittelyn tuloksena opetussuunnitelmissa yhteisiä opintoja olivat perusopinnot, ammattiopinnot, valinnaiset opinnot, opinnäytetyö, työharjoittelu sekä kansainväliset opinnot (kuva 1). Seuraavassa esitetään opetussuunnitelmien yhteisten opintojen sisältö.

KUVA 1. Kuntoutuksen yhteinen osaaminen opetussuunnitelmissa

6.1.1 Perusopinnot

Perusopinnot on kuvailtu kaikissa opetussuunnitelmissa. Perusopinnot vaihtelevat 10 ja 60 opintopisteen välillä. Yhteisiä perusopintoja kaikissa opetussuunnitelmissa olivat seuraavilla opintojaksoilla nimetyt: suomen kieli ja viestintä, viestintä ja tietotekniikka tai asiantuntijaviestintä ja tietotekniikka, jotka olivat kolmesta viiteen opintopistettä. Ruotsin kieli tai ruotsinkielisessä koulutuksessa suomen kieli oli opetussuunnitelmassa perusopinnoissa tai se oli ammattiopintoihin liittyvänä. Englannin kieli oli perusopinnoissa tai se oli sisällytetty

ammattiopintoihin. Oppimisen valmiudet ja kehittämistoiminnan perusteet kuuluivat myös perusopintoihin. ”Perusopintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja-alainen yleiskuva asianomaisen tehtäväalueen asemasta ja merkityksestä yhteiskunnassa, työelämässä ja kansainvälisesti, perehdyttää opiskelija alan tehtäväalueen yleisiin teoreettisiin perusteisiin ja viestintään sekä antaa hänelle ammattikorkeakoululain 9.5.2003/351 8 §:ssä vaadittava kielitaito. Kieli ja viestintäopinnot toteutetaan integroiden koko koulutuksen ajan opintoihin ja ne kuvataan opintojaksojen osaamistavoitteissa selkeästi (AMK19).” ”Opiskelija hallitsee sosiaali- ja terveystieteiden perustan ja ymmärtää turvallisen lääkehoidon merkityksen. Opiskelija osaa noudattaa työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyviä säännöksiä ja kykenee soveltamaan niitä käytännössä (AMK29).”

6.1.2 Ammattiopinnot

Opintopistemäärät ammattiopinnoissa vaihtelivat 66 ja 130 välillä ja ne on kuvailtu kaikissa opintosuunnitelmissa. Yhteistä opintosuunnitelmissa olivat yrittäjyys opinnot, kehittäminen / tutkivan toiminnan opinnot, innovaatio sekä asiantuntijuus ja johtamisopinnot. Usein innovaatio ja yrittäjyysosaaminen olivat samassa oppimiskokonaisuudessa tai yrittäjyys, johtaminen ja palvelujen tuottaminen. Kuntoutus monialaisena osaamisena tai yhteistoimintana mainittiin myös syventävissä opinnoissa. Kaikissa ammattikorkeakouluissa toteutetaan erilaisia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioprojekteja osana opiskelua. Ne toteutetaan joko ammattikorkeakoulun sisällä tai yhdessä työelämän kanssa. Lähes kaikissa opetussuunnitelmissa yllä mainitut opinnot sijoittuvat toisen vuoden kevätlukukaudesta eteenpäin. ”Opiskelija hallitsee yritystoiminnan perustamiseen liittyvät keskeiset asiat. Opiskelija tietää markkinoiden toiminnan, asiakaslähtöisen yrittäjyyden sekä markkinoinnin keskeiset asiat. Opiskelija osaa kuvata terveystieteiden ja -terapian yrittäjyyden keskeiset erityispiirteet. Opiskelija ymmärtää yritysten ja organisaatioiden menestymiseen vaikuttavat tekijät. Opiskelija innostuu ja rohkaistuu yrittäjämäiseen työasenteeseen (AMK26).”

6.1.3 Valinnaiset opinnot

Valinnaiset opinnot opetussuunnitelmissa vaihtelivat 0-15 opintopisteen välillä. Osassa ammattikorkeakouluista on mainittu, että opinnot voi suorittaa toisessa ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Valittavana on esimerkiksi yrittäjyyteen, johtamiseen ja palveluntuottamiseen liittyviä opintokokonaisuuksia, kieliopintoja, työelämäprojekti, terveyttä edistävä työ sekä omaan opintoalaan liittyviä opintoja. Vapaasti valittavat opinnot sijoittuvat usein viimeiseen opintovuoteen. Jos valinnaiset opinnot ovat kieliopintoja, ne sijoituivat perusopintojen yhteyteen. *”Vapaasti valittavat opinnot ovat tutkintoon kuuluvia koulutusohjelman hyväksymiä korkeakoulutasoisia opintoja, jotka opiskelija voi valita vapaasti .... ammattikorkeakoulusta tai muista korkeakouluista. Vapaasti valittaviksi opinnoiksi voidaan myös hyväksilukea muuta koulutusohjelman tunnustamaa opiskelijan hankkimaa osaamista. Koulutusohjelmat voivat suositella opiskelijoille ammattialaan läheisesti liittyviä opintoja. Opinnot syventävät ja täydentävät opiskelijan ammatillista osaamistaan (AMK18).”*

6.1.4 Opinnäyte

Opinnäytetyö on opetussuunnitelmissa joko 15 pisteen laajuinen tai tämä opintokokonaisuus on jaettu pienempiin oppimiskokonaisuuksiin. Useimmissa opetussuunnitelmissa on opinnäytetyön suunnittelu, toteutus sekä raportointi ja julkistaminen, jotka ovat kaikki viisi opintopistettä. Esimerkkejä muista on opinnäytetyön tietoperusta, (4op) laadinta (3op) ja opinnäytetyö ja kypsyysnäyte (8op). Opinnäytetyö prosessiin voi kuulua myös tieteen teoriaa ja metodiopintoja, jolloin opintokokonaisuuden laajuus voi olla 20 - 30 opintopistettä sisältäen opinnäytetyön. Tieteen teoria ja metodiopinnot voivat sisältyä perusopintoihin. Usein opinnäytetyöt ovat työelämälähtöisiä. Työharjoitteluissa opiskelijat tekevät moniammatillista yhteistyötä ja näihin liittyvät myös oppimistehtävät. Opinnäytetyön suunnittelu vaihtelee opetussuunnitelmissa toisen ja kolmannen vuoden välillä. Raportointi ja julkaiseminen tapahtuvat pääosin viimeisenä opiskeluvuotena. *”Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa työelämälähtöisen kehittämistehtävän ja arvioida tutkimuksellisten kehittämistehtävien luotettavuutta, eettisyyttä ja käytettävyyttä AMK20.”* *”Opiskelija osaa toteuttaa ja johtaa*

itsenäisesti oman alan työelämän tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Hän osaa soveltaa opinnäytetyössään alansa näyttöön perustuvaa tietoa ja valita perustellusti soveltuvia tiedonhankintamenetelmiä työelämän kehittämistehtävään. Opiskelija kykenee luovaan ja innovatiiviseen ongelmanratkaisuun työssään. Hän osaa arvioida ja opponoida tutkimusyhteisömaisesti opinnäytetöitä taustan, toteutuksen, tulosten ja raportoinnin suhteen. Hän osaa raportoida tutkimus- ja kehittämistyönsä tulokset sekä suullisesti että kirjallisesti. Opiskelija osaa kirjoittaa opinnäytetyönsä alalta kypsyysnäytteen, jolla hän osoittaa perehtyneisyyttä alaan sekä suomen kielen taitoa (AMK19).”

6.1.5 Työharjoittelu

Kuntoutusalan ammattikorkeakouluopinnoissa harjoittelun määrä vaihtelee 40 ja 88 opintopisteen välillä. Osassa kouluista harjoittelu on ammattiopintojen osana ja se saattaa tällöin näkyä sekä harjoittelun että ammattiaineiden kohdalla. Osa kouluista on määritellyt harjoittelun työelämässä tapahtuvaan harjoitteluun. Osalla lasketaan harjoitteluun myös koulujen omissa oppimisympäristöissä tapahtuva toiminta, joissa opiskelijat hoitavat asiakkaita. Kuntoutusalan opiskelijat harjoittelevat erilaisissa käytännön työympäristöissä koulutusohjelman mukaisesti, esimerkiksi erikoissairaanhoidossa, perusterveydenhuollossa, kolmannella sektorilla, kuntoutuslaitoksissa ja yksityisissä hoitolaitoksissa. Oppilaitoksissa tapahtuva harjoittelu voi olla työelämälähtöistä erilaisissa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeissa. Työelämäharjoittelun opintojaksot on luokiteltu numeraalisesti 1-5 tai I-V. Osassa koulutuksia harjoittelujaksolla voi olla nimi. Yleensä viimeinen harjoittelu on nimetty syventäväksi harjoitteluksi. Käytännön harjoittelu alkaa lähes kaikissa ammattiopinnoissa ensimmäisenä vuonna tutustumisella työelämään. Varsinaiset syventäviin opintoihin liittyvät työelämäharjoittelut alkavat pääosin toisena opiskelu vuotena. Perusopintojen tavoite: *”Opiskelija osaa työskennellä moniammatillisessa työryhmässä vastuullisesti, tunnistaen kehittämistarpeita itsessään (AMK21)”* Syventävien opintojen tavoite: *”Opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa ohjatusti -terapiaa yksilöllisesti ja ryhmässä. Hän osaa perustella -terapiassa käytettäviä menetelmiä toiminnan analysoinnin avulla. Opiskelija tietää -terapeutin toimenkuvan harjoittelupaikkansa moniammatillisessa*

työyhteisössä ja osaa ohjattuna toteuttaa tarkoituksenmukaista yhteistyötä muiden ammattinedustajien kanssa. Osaa tehdä yhteistyötä asiakkaan lähipiirin kanssa. Lisäksi opiskelija oppii tarkastelemaan -terapian tavoitteita ja omaa rooliaan moniammatillisessa yhteistyössä ja toteuttamaan tarkoituksenmukaista yhteistyötä (AMK22)”

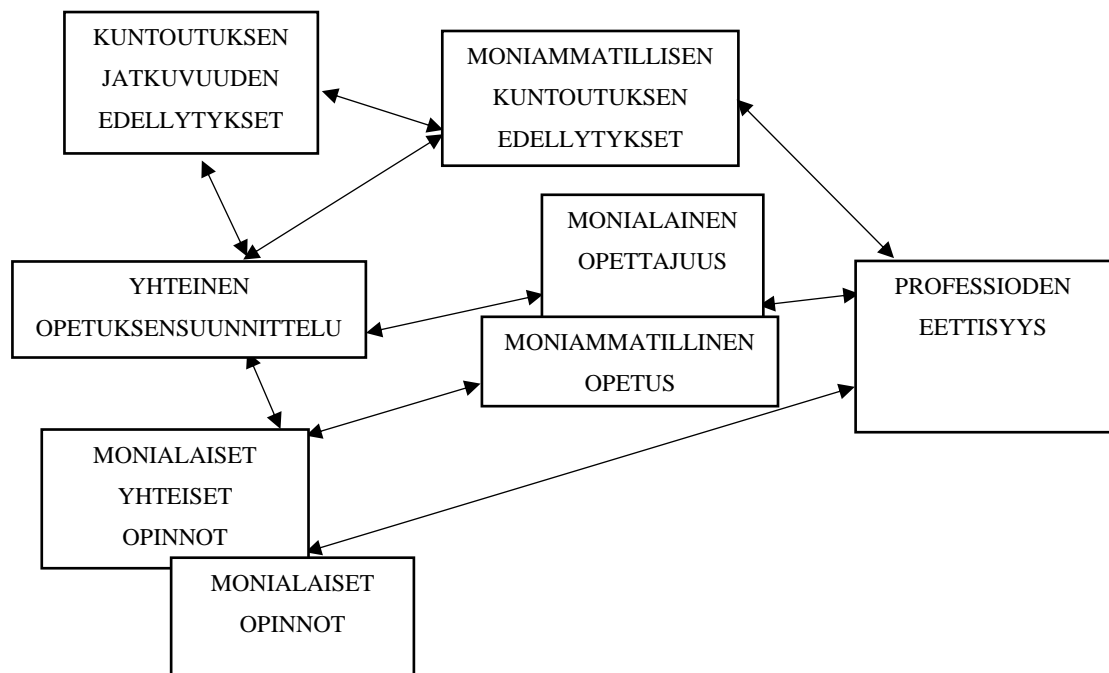
6.1.6 Kansainvälisyysopinnot

Kaikki ammattikorkeakoulut mahdollistavat oman alan opiskelun ulkomailla. Kansainvälisyysopintojen pituus vaihtelee kolmen kuukauden ja yhden lukuvuoden välillä. Kansainvälisyys ilmenee kouluissa opinnoissa tarvittavan tiedon hankkimisena vieraalla kielellä ja osassa kouluista osa opiskelusta tapahtuu vieraalla kielellä vaihdellen viiden ja 20 opintopisteen välillä. Osassa ammattikorkeakouluja ulkomaille lähtevien opiskelijoiden on suoritettava opintokokonaisuus ennen ulkomailla tapahtuvaa opiskelua. Myös oppilaitoksissa opiskelevat ulkomaalaiset opiskelijat mahdollistavat kansainvälisyysopinnot. Osa ammattikorkeakouluista tarjoaa kansainvälisyysopintoja valinnaisissa opinnoissa, 15 opintopistettä. ”Kansainvälinen opiskelija- ja opettajavaihto sekä alan kirjallisuus, intensiivikurssit ja uusin tutkimus tuottavat kansainvälistymiseen liittyvää osaamista (AMK27)” ”Kansainvälistymisosaaminen toteutuu kotikansainvälistymisen avulla tai lähtemällä ulkomaille suorittamaan osa tutkinnosta. Ulkomaalaiset tutkinto- ja vaihto-opiskelijat luovat monikulttuurista ja aidosti kansainvälistä opiskeluilmapiiriä. Ulkomaalaiset opettajat ja asiantuntijat tuovat kansainvälistä erityisosaamista opetukseen. Kieli-, kulttuuri- ja englanninkieliset opinnot sekä erilaiset projektit ja tapahtumat edistävät kansainvälisyysosaamista. Osan tutkinnosta voit suorittaa ulkomailla joko opiskellen tai harjoitellen (AMK18)”

6.2 Kuntoutuksen opiskelijoiden ja ammattilaisten merkitykset kuntoutuksen yhteisestä osaamisesta

Haastattelujen kolmikerroksisen fenomenologisen analyysin tuloksena muodostui kahdeksan merkityskokonaisuutta, jotka ovat moniammatilliset opinnot, monialaiset yhteiset opinnot,

monialainen opettajuus, moniammatillinen opetus, yhteinen opetuksen suunnittelu, professioiden eettisyys, moniammatilliset kuntoutuksen edellytykset ja kuntoutuksen jatkuvuuden edellytykset. Seuraavassa esitän merkitysperspektiivin kaaviona ja kunkin merkityskokonaisuuden merkityksineen.

KUVA 2. Merkitysperspektiivi kuntoutuksen yhteisen osaamisen haastatteluista

6.2.1 Kuntoutuksen jatkuvuuden edellytykset

Jotta kuntoutus koettaisiin toiminnaksi, joka olisi merkityksellistä ja se olisi tehokasta, muodostui haastatteluista seuraava merkityskokonaisuus. Kuntoutuksen jatkuvuuden edellytyksiksi koettiin yhteinen viitekehys, kustannustehokkuus, jatkokoulutusmahdollisuudet, organisaatorakenteet, kuntoutusopinnot korkeakoulututkintoina ja työelämän koulutusvaikutuksina.

KUNTOUTUKSEN JATKUVUUDEN EDELLYTYKSET

- Yhteinen viitekehys
- Kustannustehokkuus
- Jatkokoulutusmahdollisuudet
- Organisaatorakenteet
- Kuntoutusopinnot
korkeakoulututkintona
- Työelämän koulutusvaikutukset

Kuntoutuksen laaja-alaisuuden vuoksi koetaan tärkeäksi, että olisi yhteinen **viitekehys** käytössä. Viitekehyksellä tarkoitetaan yhtenäistä rakennetta kuntoutukseen ja yhteistä käsitteistöä, jolloin kuntoutuksessa kaikki toimijat ymmärtäisivät kuntoutuksen fokuksen. Tämän koetaan helpottavan kuntoutuksen arviointia ja sen vaikuttavuuden mittaamista. Viitekehystenä ICF-mittari koetaan kansainvälisenä mittarina olevan yhteinen kieli kuntoutukseen. ”...joka maasta oli ja joka eri ammattista oli hirveen helppoa tehdä töitä niiden kans, koska oli ICF” ”Siitä voisi löytyä se yhteinen kieli...mikä on kenenkin fokus ja mikä on meidän yhteinen fokus” Kuntoutuksen yhteisen viitekehysten vaikuttavuuden mittaamisen kautta **kustannustehokkuuden** koetaan lisääntyvän ja koetaan, että tämä ajattelutapa on hyvä ymmärtää jo koulutuksen aikana ja tällä tarkoitetaan esimerkiksi koulutuksen keskittämistä, jolloin koetaan koulutuksen säästöjen vaikuttavan vähemmän koulujen resurssien vähenemiseen, jolloin tulevaisuudessa koetaan koulutuksen kehityksen edistyvän.”... ei oo ...kansantaloudellisesti järkevää hajottaa opintoja useampaan paikkaan, vaan keskittää” Kuntoutuksen jatkuvuuden esteeksi koetaan **jatkokoulutuksen puute**. Viitekehysten luoma vahva yhteinen osaaminen lisää vahvaa tietopohjaa. ”...meil on korkea-asteen tutkinto niin korkea-asteen tietokin sitten on” Tämän vuoksi kuntoutuksen opetus omana **itsenäisenä tieteenalana** koetaan olevan tärkeää, samoin kuntoutuksen yliopisto-opetuksen alkamisen. ”...Suomesta löytyis joku yliopisto, joka olis kiinnostunu tällasesta, missä ollaan monialasesti...mahdollisuus sitä omaa alaa myös tutkailla ja viedä eteenpäin”

Organisaatioiden rakenteen ja kuntoutuksen **palvelujärjestelmien** koetaan olevan haasteena kuntoutuksen kehittymisessä. Niiden koettiin lisäävän katkoksia asiakkaan liikkumisessa

palvelujärjestelmien sisällä sekä välillä. Palveluiden eriarvoisuuden eri kunnissa koettiin lisäävän haasteita kuntoutuksessa. *”Asiakasprosessin pitäisi edetä tasaisesti, siel ei saisi olla hirveen pitkii katkoksii”* *”Ja kunnaltahan se on tietysti valinta, et mitä palveluita kunnan kuuluu tuottaa ja näin”* Kunnan tuottamien palveluiden määrän koetaan vaikuttavan siihen kuinka paljon ammattilaisia tulisi kouluttaa ja miten he sijoittuvat työelämään. Koulutusten **työllistävän vaikutuksen** koetaan olevan haasteellinen. *”Onko varmuudella työpaikkoja kunnallisella, yksityisellä, kolmannella sektorilla jne”* Koetaan myös, että alueella oleva koulutus lisää työllisyyttä kyseisellä alueella. *”Tämmönen oman koulutuksen tänne saaminen edesauttaisi sitä asiaa kyllä”*

6.2.2 Moniammatillisen kuntoutuksen edellytykset

Moniammatillisen kuntoutuksen merkityskokonaisuus muodostui seuraavista merkityksistä: ymmärrys eri ammattialoista, vastavuoroisuustaidoista, luontevista ohjaustaidoista, moniammatillisesta yhteistyöstä, kuntoutuksen yhteisistä käsitteistä, kuntoutuksen kokonaisvaltaisesta ajattelusta sekä asiakaslähtöisyydestä.

MONIAMMATILLISEN KUNTOUTUKSEN EDELLYTYKSET

- Ymmärrys eri ammattialoista
- Vastavuoroisuustaidot
- Luontevat ohjaustaidot
- Moniammatillinen yhteistyö
- Kuntoutuksen yhteiset käsitteet
- Kuntoutuksen kokonaisvaltaisena ajatteluna
- Asiakaslähtöisyytenä

Toisen ammattialan ymmärrys koetaan tärkeäksi, jotta tiedetään mikä on toisen henkilön rooli kuntoutuksessa. Tämä koetaan tärkeäksi jo opintojen aikana, jotta opiskelijoille tulee käsitys koko kuntoutuksen alalla toimivista henkilöistä, jolloin yhteistyön koetaan lisääntyvän sekä koulutuksen aikana että työelämään siirryttäessä. *”Opiskellaan moniammatillisesti, jolloin*

siinä opitaan jo koulutuksen aikana sitä yhteistyötä” Opiskelijat kokevat kuitenkin yhteisten opiskelujen ajankohdan haasteelliseksi opinnoissa. Koetaan, että siitä on hyötyä koko opintojen ajan, mutta toisaalta opintojen alussa ei oman alan osaaminen ole vielä niin vahvaa, että voisi hallita kuntoutuksen osaamista kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää toisen alan ammattiosaamista. *”Eikä se jäis vaan sinne opintojen alkupäähän kun vielä vähän haetaan sitä omaa asemaa”*

Samoin kuin yhteistyön **vuorovaikutustaitojen** ja **ohjaamisosaimisen** koetaan olevan kuntoutusalan ammattilaisilla erittäin tärkeitä hallita. Vuorovaikutusta ja yhteistyötä on potilaan ja hänen lähipiirinsä kanssa, mutta myös muiden ammattilaisten kanssa toimiessa. *”...kaksi eri asiaa olla niinku kuntoutujan ja yksilötasolla, ja sitten kun puhutaan työyhteisövuorovaikutuksesta, ammatillisesta ja moniammatillisesta vuorovaikutuksesta”* Työelämässä ohjauksen koetaan olevan muille ammattiryhmille suuntautuvaa, jotka ohjaavat kuntoutettavia henkilöitä. *”...enenevässä määrin panostetaan siihen, ku terapeutti ohjaa sitä hoitohenkilökuntaa”* Vuorovaikutustaitojen ja ohjaamisosaimisen tulisi kokemusten mukaan opettaa jo koulutuksen yhteydessä. *”Et pitää sen professionaalisuuden vahvistamisen ja tukemisen ja ylläpitämisen rinnalla olla hyvin vahvoja vuorovaikutustaitojen opettamisia”*

Moniammatillinen yhteistyö ja asiakaslähtöisyys koetaan taitona toimia eri ammattiryhmien kanssa yhteistyössä potilaan kuntoutuksessa. Moniammatillisuuden ja asiakaslähtöisyyden tulee näkyä opiskelijoiden harjoittelussa siten, että toiminta lähtee asiakkaasta, jolloin ammatit eivät määritä kuntoutuksen etenemistä. *”... ei ammatit olis keskiössä vaan nimenomaan asiakas”* Moniammatillisuuteen liitetään myös kyky ymmärtää potilaan kuntoutuksessa muiden ammattiryhmien tarve ja osata ohjata potilas heidän palveluihin. *”Koko terveydenhuollon aloille tätä kuntoutusosaamista, että pystyis hyödyntämään kaikkia näitä ammattialoja”* Kuntoutusalan koulutuksessa moniammatillisuus on tärkeä liittää osaksi koko koulutusta ja kuntoutuksen näkemystä. *”...terapeutti tai kuka tahansa siihen oman alan koulutukseensa...mitä ollaan monta kertaa todettu, se moniammatillisuus ja semmonen näkemys, mitä se kuntoutus on kokonaisuudessaan”* Asiakaslähtöisyydessä koetaan tärkeäksi kyky ymmärtää asiakkaan näkökulma, mikä on asiakkaalle tärkeää ja asiakkaan oma motivaatio toimintaan. Myös eri alojen yhteistyön koetaan lisäävän asiakaslähtöisyyttä ja tällöin voidaan

hyödyntää parhaiten kaikkien erityisosaamista asiakkaan näkökulmasta. ”*Pitää huomioida sen asiakkaan näkökulmasta... mikä on sille tärkeää, mikä on sille mielekästä. Siihenhän ihminen nimenomaan sitoutuu*” Työelämässä koetaan kuntoutuksen **tavoitteiden asettamisessa** kuntoutujan omien tavoitteiden olevan tärkeitä. ”... *ne ei oo terapeutin tavoitteita, vaan ne on asiakkaan*” Suomessa koetaan kokemuksen kuntoutuksesta olevan suppea. Koetaan, että **ymmärrys kuntoutuksen määritelmistä** on vaihteleva samoin nimikkeistö, joiden koetaan lisäävän haasteita ammattiosaamisen ymmärryksestä. ”*Kuntoutuksessa on tietyt ammattikunnat eikä osata aatella sitä laaja-alaisesti kuinka paljon ihmisiä ja ammattikuntia, jotka vois olla siinä avuks*” **Kuntoutuskäsitteistöä** ei ole ja koetaan, että on tarve yhteisistä käsitteistä ja yhteisestä kielestä. ”... *et puhutaan eri termeillä ja sieltä omista lähtökohdista*”

Opetussuunnitelmien koetaan olevan kuntoutuksen opinnoissa hyviä, mutta ei tiedetä **toisen alan opetussuunnitelmasta** ja miten yhteistyötä tehdään opetussuunnitelmia laadittaessa. ”... *mä en tiedä kuin paljon tehdään opetussuunnitelmatasolla yhteistyötä. Et ollanks me tietoisia, mitä kuntoutus tarkoittaa meillä, teillä ja tuolla ja miten se tuodaan esille*” Tietoisuuden toisen alan opetussuunnitelmasta koetaan lisäävän kuntoutuksen **kokonaisvaltaisen ajattelun** moniammatillista toimintakyvyn edistämistä. Kokonaisvaltaisen ajattelun koetaan sisältävän myös ihmisen kokonaisvaltaisen tilanteen, joka huomioidaan ihmisen kuntoutuksessa. ”*Eli ei sellai diagnoosilähtöisesti lähdetä, vaan halutaan tietää kuka tämä ihminen on henkilönä, mikä hänelle on tärkeitä nyt ja tulevaisuudessa ja mistä ne toiminnalliset valinnat kumpuaa sieltä historiasta*”

6.2.3 Yhteinen opetuksen suunnittelu

Yhteinen opetuksen suunnittelu näkyi merkityskokonaisuutena opetussuunnitelmien maailman standardeina, Eurooppalaisina kompetensseina, opiskelijoiden ja työelämän mukanaolona opetussuunnitelmien laatimisessa ja koulun hallinnon vaikutuksena opetussuunnitelmien laatimiseen.

YHTEINEN OPETUKSENSUUNNITTELU

- OPS:n maailman standardeina
- Eurooppalaisina kompetensseina
- Opiskelija ja työelämä OPS:n suunnittelussa
- OPS:n koulun hallinnon vaikutus

Opetuksen suunnittelun koetaan pohjautuvan kuntoutuksen opetuksessa eri **liittojen maailman standardeihin sekä eurooppalaisina kompetensseina**. Niiden koetaan ohjaavan opetuksen sisältöä ja suomalaisen opetuksen vastaavan näitä määriteltyjä standardeja. *”Meidän opsi perustuu maailmanliiton standardeihin...määrittää jo aika paljon mitä se sisältö on”* *”...taustalla nyt tää eurooppalainen niinku EQF ja NQF”* Tärkeäksi **opetussuunnitelmien laatisessa** koetaan, että opiskelijat ja työelämä ovat mukana laatimassa niitä, jotta niistä tulisi mahdollisimman kattavia. *”Siin ei pelkästään näkyis opettajien ääni vaan myös tää kentän ja opiskelijan ääni kanssa”* *”...työelämä mukaan suunnittelemaan niitä opetussuunnitelmia”* Opetussuunnitelmien **kriteerien** koetaan ohjaavan opiskelijoiden ja opettajien toimintaa. Opettajat kuitenkin kokevat, että eivät aina voi itse vaikuttaa opetussuunnitelmien sisältöön vaan sitä muutetaan ylemmällä hallinnon tasolla. *”... ne varmasti ohjaa hyvin pitkälti opiskelijoiden ja opettajien toimintaa ennen kaikkea kun arvioidaan...”* *”Niin ei siihen ollu mitään vaikuttamista....Se oli ylhäältä tullu”*

6.2.4 Monialainen opettajuus

Asiantuntija opettajana, kansainvälinen opettajanvaihto sekä tulevaisuuden opettaja muodostavat monialaisen opettajuuden merkityskokonaisuuden.

MONIALAINEN OPETTAJUUS

- Asiantuntija opettajana
- Kansainvälinen opettajanvaihto
- Tulevaisuuden opettaja

Asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen opetuksessa koetaan opetuksen sisältöä rikastuttavaksi ja opetuksen laatua lisääviksi tekijöiksi. *”Joudutaan tekemään ylimääräistä työtä että haetaan niitä osaajia... saadaan oikeesti sitä ajankohtaista tietoa ja ajankohtaista osaamista ja sit sitä oikeata osaamista”* **Kansainvälisen yhteistyön** koetaan lisäävän opettajien ammattitaitoa, koulut saavat yhteistyön tuloksena kansainvälisiä luennoitsijoita opettamaan ja opettajat pääsevät opettamaan ulkomaille. *”Meillä on kansainvälinen yhteys niin me kyetään tarjoamaan sitä tietoo...myös ulkomaille, sinne niinku poispäin”*

Tulevaisuuden opettajan työ koetaan erilaisissa opiskelijan ympäristöissä liikkuvana opettajana. Opintojaksojen siirtäminen enenevässä määrin erilaisiin työympäristöihin muuttaa opettajan työn luonnetta. *”...lähdetään niitä oppimisympäristöjä siirtämään...opettajan liikkuvuus, opiskelijoiden liikkuvuus on erinäköinen”* Opetus periferiassa koettiin tärkeäksi, jotta koko Suomen tarve kuntoutuksen toteuttamiseksi olisi tasa-arvoista. *”...opettajat voisivat liikkua”*

6.2.5 Moniammatillinen opetus

Moniammatillisen opetuksen merkityskokonaisuus koostuu taitavasta opetuksesta, opetuksen resursseista, yhteistyöstä ammattikorkeakoulujen kesken, alueellisena opetuksena ja monikulttuurillisena opetuksena.

MONIAMMATILLINEN OPETUS

- Taitava opetus
- Resurssit opetuksessa
- Yhteistyö AMK:n kesken
- Alueellinen opetus
- Monikulttuurisuus opetuksessa

Opettajan **oma työelämä kokemus** koetaan opettamisessa vahvuutena. *”Ilman kliinistä yhteyttä...se integroituminen sen koulutusohjelman peruskoulutuksen aikana se evidenssin saattaminen käytännön tasolle niin se ontuu”* Tärkeäksi koetaan opettajan myönteinen näkökulma opettamiseen ja opiskelijan ammattiin kasvamisen prosessissa tukeminen. *”...toivon herättäminen, myönteinen näkökulma on tärkeitä koulutuksessa”*

Opettajan **resurssien** koetaan olevan suhteessa työmäärään liian vähäiset. Opetus koetaan mielekkääksi, mutta kuormittavaksi. Yksi syy resurssien vähyyteen koetaan olevan taloudelliset tekijät. *”...jos olis firikkaa järjestää siellä enemmänki tunteja tiettyihin opintojaksoihin, niin sinne pystyttäis saamaan sitä moniammatillisuutta vielä enemmän”* Tämän vuoksi **ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö** koettiin tärkeäksi ja ammattikorkeakoulut voisivat keskenään sopia opetettavista kokonaisuuksista. Verkkokoulutukset eri ammattikorkeakoulujen välisessä opetuksessa lisäävät mahdollisuuksia kuntoutuksen opintoihin. *”Ammattikorkeakoulut voisivat tehdä yhteisissä opinnoissa paljon yhteistyötä nykypäivänä, jos yleisesti ottaen sieltä halua löytyis ja rahoitusta”*

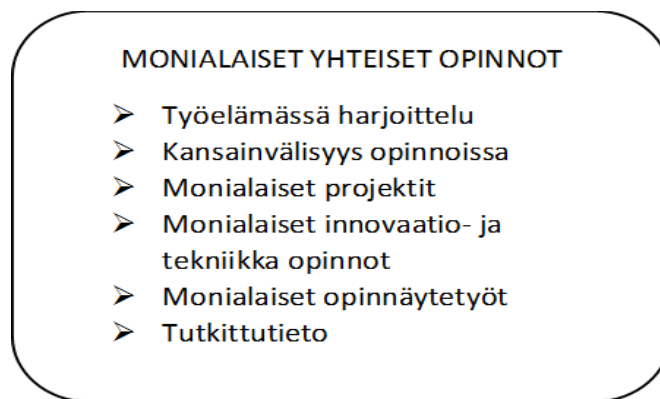
Alueellisen opetus koettiin tärkeäksi, jotta kuntoutuksen opetus ja sitä kautta osaajat ovat koko Suomessa. Yhtenä ratkaisuna koettiin osaamiskeskittymät, jossa moniammatillisesti ja monitieteellisesti opiskeltaisiin. Tällöin myös kuntoutuja ja kolmas sektori olisi opinnoissa alusta loppuun mukana. Alueellisesti eri puolilla Suomea tapahtuvan opetuksen koettiin lisäävän alueellisia ja yhteisiä kehittämishankkeita. *”...on ne sitte osaamiskeskittymät tai*

koulutuskeskittymät missä tahansa niin kuitenkin valmistuvat sijoittuisivat eri puolelle Suomea”

Monikulttuurisuus lisääntyy Suomessa ja opetuksessa monikulttuurisuus koetaan osittain haasteena. Opetuksessa pyritään huomioimaan monikulttuurisuus osaksi arkea ja vuorovaikutuksen opetuksen koetaan olevan avainasemassa. Haasteeksi koetaan, että kuntoutuksen ammattilaisina on vähän monikulttuurisista taustoista tulevia henkilöitä, jolloin monikulttuurisuuden huomioiminen opetuksessa koetaan olevan haasteellista. ”...toisesta kulttuurista tuleva henkilö tai tausta on selkeesti, niin he ei selviydy suomenkielellä, niin me ei saada heitä tänne otettua opiskelemaan ja eli tavallaan tää alue, monipuolisuus, on meillä huonossa jamassa”

6.2.6 Monialaiset yhteiset opinnot

Monialaiset yhteiset opinnot merkityskokonaisuus muodostui työelämä harjoittelusta, kansainvälisyys opinnoista, monialaisista projekteista, moniammatillisina innovaatio ja teknologia opintoina, monialaisina opinnäytetöinä sekä tutkittuna tietona.

Työelämässä harjoittelun koettiin tärkeäksi alkaa heti opintojen alussa ja jatkuvan koko opintojen ajan.”... *varhasessa vaiheessa lähtis kattomaan mitä hän tekee niin se olis kaikkein helpoin tapa oppia ammatista”* Koulutuksessa koettiin tarve lisätä koulujen **klinikkaopetusta,**

jolloin opiskelijat voivat yhteistyössä tutkia ja hoitaa potilaita. Klinikkaopetuksessa koettiin opettajan läsnäolon ja mahdollisuuden työskennellä muiden ammattialojen kanssa lisäävän oman ammatin osaamista ja helpottavan työelämäharjoitteluun siirtymistä. ”...*klinikka periaatteessa, että sinne on tullu noita oikeita asiakkaita ja me ollaan heti opiskeluiden aikana päästy tekemään jotakin*” **Teorian linkittyminen käytäntöön** koetaan tällä hetkellä haasteena ja halutaan, että työelämä on voimakkaammin opiskelussa mukana. ”...*kokonainen oppikurssi tai jakso toteutettu käytännön työelämässä*” **Työelämäharjoittelussa** koetaan tärkeiksi toimia muiden ammattialojen kanssa, jolloin saa kokemusta monialaisesta kuntoutuksesta ja yhteisiä oppimiskokemuksia. ”*Olen päivittäin kontaktissa toisen alan opiskelijaan ja toiminut yhdessä hänen kanssaan. Se on todellakin..., no suuri etu*” Työharjoittelussa ohjaajien resurssien ja kyvyn ohjata koettiin erilaiseksi paikasta riippuen. ”*Se teoria ja käytäntö jäi niinku tosi kauas toisistaan ja hirveesti käytännön asiat jätettiin harjoittelukenttien varaan ja sit oli just tosi eritasosia ohjaajia et niinkun*” **Ohjaajien koulutuksen** koettiin olevan tärkeää samoin heidän halunsa opettaa ja antaa opiskelijoille tietoa. Varsinaisen oppimisen koettiin tapahtuvan työelämäharjoittelussa. ”*Ohjaajien koulutus on...hirveen tärkeä rooli. Et tätä työtä opitaan kuitenkin tosi paljon siellä käytännössä*”

Kansainvälisyysopintoja on yhteistyössä eri maiden kanssa ja niissä on opiskelijoita eri ammattialoilta. ”*Kansainvälistyminen on ollu aika nopeaa nyten viimeaikoina*” Kouluissa on erilaisia toteutustapoja kansainvälisissä opinnoissa. ”*Meidän niin kutsutut kansainväliset viikot... joka lukukautena. Tällöin kutsumme kaikki yhteistyö korkeakoulut tälle viikolle*” Opiskelijat lähtevät vaihtoon ja muualta tulee opiskelijoita Suomeen. ”*Pitäis opiskelijoiden mennä opiskelemaan sinne, harjoittelemaan, ja sitä kautta saatais valtavasti aineksia kehittää kuntoutusta täällä Suomessa*” Kansainvälisissä opinnoissa kouluille tulee **ulkomaalaisia luennoitsijoita** ja hyödynnetään **verkko-opintoja**, jolloin opiskelijat saavat kansainvälistä osaamista ja saavat vaihtaa ajatuksia muualla maailmassa samaa alaa opiskelevien kanssa. ”...*on KV-viikko, et meil tulee ympäri Euroopan tänne luennoitsijoita ja sit tulee näist yhteistyökouluista opiskelijoita tänne KV-viikonlopulle*”

Projekteihin osallittuminen koettiin kehittävänä asiana, etenkin monialaisena yhteistyönä. Koettiin projektien kehittäminen yhteistyölähtoisemmiksi tärkeäksi. *”...projektit mitkä ollaan tehty...vaik yhes ollaan niin silti jokaisella on niinku se oma osa-alue, minkä ne hoitaa”* Toisaalta projekteissa koetaan oppimista, joka lisää ymmärrystä omasta osaamisesta ja muiden osaamisesta. *”Projekteissa niin on taas nähny mitä muut osaa. Ja oppinu sitä kautta, että jos tulee tommosia tilanteita, et jos lähetetään jollekkin niin sit tietää kelle”* Työelämän tiedottaminen erilaisista koulujen projekteista koettiin tärkeäksi sekä työelämän on itse otettava yhteyttä kouluihin, jolloin ne saadaan mukaan alusta lähtien projekteihin. Myös opettajat eri ammattikorkeakouluista yhteistyössä toistensa kanssa hankkivat rahoituksia projekteille. *”Työelämä ei oo vielä tietoinen edes tämmösistä...siinä taas sen tiedottamisen merkitys molempiin suuntiin”*

Teknisten ratkaisujen koetaan lisäävän tiedon saavutettavuutta. *”Tieto on tavallaan se sama, mut se keino millä sä sen saat on itse valittavissa...teknisellä osaamisella tavoitettavissa”* Uutta teknologiaa tulee jatkuvasti markkinoille ja sen käyttö lisääntyy, joka koetaan positiivisena asiana. *”Ainakin ite innostun kaikesta näistä teknologiajutuista...ne vaan helpottaa niinku kaikkee ja varsinki meidän alalla”* Tekniikan koetaan lisäävän **moniammatillista oppimista ja innovaatiot** tekniikan puolelle koettiin mahdollistavan laajemman yhteistyön koko kuntoutussektorilla. *”Mutta kun viittasit noihin uusiin innovaatioihin niin myös tekniikan puolelle”* Eri alan opiskelijoiden väliset innovaatio-opinnot monipuolistavat kuntoutuksen alan opintoja. *”Niin rakennetaan sen tyyppinen koulutusverkosto Suomenmaahan, että se tukee näitten eri yhteistyömuotojen ja eri alojen yhteistyötä kehittävien välistä toimintaa”*

Opinnäytetöiden koetaan tuovan lisää materiaalia opetukseen. *”...tullu ihan selkeesti meille lisää matskua ja tosi hyvää tietoa opetukseen”* Yritysjätösmaailma-ajattelun koetaan hyödyttävän organisaatioita itseään opinnäytetöitä tehdessä. *”Otetaan tämmönen yritysmaailma siihen niin sehän olis varmaan ... edun mukaista, että täällä koulussa käytettäis enemmän hyväksi...tehtäis niitä harjoitustöitä niistä”* Opinnäytetöitä tehdessä koetaan työelämän olevan tärkeä osa **uusien toimintamallien** kehittämisessä. *”...joka vuosi itsessään*

valmistuu opinnäytetöitä jotka on suoraan tehty työelämää varten. Me tehdään aina työelämän kanssa yhteistyötä jos kehitetään jonkunlaista uutta mallia toimia”

Kuntoutuksen koetaan olevan monialaista, jolloin **eri tieteenalat** käyttävät **eri käsitteitä** riippuen tieteenalan teorioista. Tämän koetaan hankaloittavan kuntoutuksen yhteistä osaamista. *”...puhutaan moniammatillisuudesta, puhutaan myös monialaisesta ja sillon me käytetään ihan erilaisia käsitteitä riippuen tieteenalasta”* Tutkitun tiedon koetaan olevan perustana ammattikorkeakouluissa opiskelulle. *”Toivon, että ei ole yhtäkään kurssia, jota ei ole liitetty tutkittuun tietoon”* Opetusmateriaalin koetaan olevaan **näyttöön perustuvaa**. *”...opetusmateriaalin keräämällä tietysti eri tutkimuksia ja se on niinku evidence based-pohjasta kumminkin se”* Koetaan että opetussuunnitelman tulee reagoida uuden tieteellisen tiedon hyödyntämiseen koulutusohjelmien painotuksissa. **Tiedon** tulee olla **reaaliaikaista**. *”...tulee jotain merkittäviä nyansseja jotka, joihin täytyy opetussuunnitelman reagoida painotuksin niin se tehdään”* Käypähoitosuosituksen koetaan hyödyttävän tutkitun tiedon vuoksi ammattien luotettavuutta. *”Käypähoito-suositus on kumminkin tällanen, tutkitusta tiedosta koostettu ohje”* Niiden koetaan osittain olevan toimimattomia käytännön työssä, koska henkilöt, jotka eivät tee kliinistä työtä ovat niitä tekemässä. *”Pitää ammattiryhmittäin löytää se konsensus siitä. ”On mietitty meidänkin talossa sitä, että käypähoitosuositukset voivat jopa sitä kliinistä päättelykykyä heikentää”*

6.2.7 Monialaiset opinnot

Monialaiset opinnot merkityskokonaisuus koostui joustavasta opiskelusta, opiskelusta eri ammattikorkeakouluissa, monialaisesta opiskelusta ja ryhmäopiskelusta, verkko-opinnoista, yhteistyöstä ja monialaisuuden jatkumisen merkityksistä.

Monialaiset opinnot

- Joustavana opiskeluna
- Opiskeluna eri ammattikorkeakouluissa
- Monialaisena opiskeluna
- Monialaisena ryhmäopiskeluna
- Monialaisina verkko-opintoina
- Monialaisena yhteistyönä
- Monialaisuuden jatkuvuutena

Monialaisista haastatteluissa kuntoutuksen ammattilaiset kokivat hankalana **opiskelujen joustavuuden** ja mahdollisuuden toteuttaa niitä omista lähtökohdista. ”...yksilöllinen ja joustava oppimispolku, niin se on nykypäivänä takasinpäin menny” Haastateltavat kokevat opiskelijoiden tulevan erilaisilla taustoilla opiskelemaan, jolloin opiskelijoiden mahdollisuudet oman taustansa hyödyntämisestä ja näin opiskelun nopeuttamisesta nopeuttaisi myös opiskelijoiden työelämään siirtymistä. ”Yksilöllisestä oppimispolusta, että se ois huomioitava vielä paremmin, elikkä kun on eri lähtökohdista opiskelijoita” Kuntoutuksen ammattilaisille ammattikorkeakoulussa opiskeltavien **kuntoutusalojen määrä määrittää myös koulutuksen rakennetta** ja vaikuttaa opintokokonaisuuksien määrään ja sisältöön sekä rahoitukseen, jolloin haastateltavat näkivät koulutuksen joustavan muodostumisen olevan koulukohtaista. He korostivat, kuinka opintojakso totutetaan kerran vuodessa ja sen suorittamatta jättäminen saattaa estää opiskelujen jatkuvuuden. Myös opintojaksojen päällekkäisyys estää opintojen etenemistä.

Eri **ammattikorkeakoulujen välillä opiskelu** mahdollistaisi joustavaa opiskelua. Kyseinen opiskelu mahdollistaisi opiskelua, joita omassa koulussa ei opeteta. ”Vaikka ihan toisen koulun ottais opintojaksoja tai erikoistumisopintoja...sais sitä osaamista jo siinä alkuvaiheessa enemmän” Useassa ammattikorkeakoulussa hyväksytään opiskeluiksi korkeakoulussa suoritettuja opintoja. Pedagogisia ratkaisuja pitäisi muuttaa niin, että laaja-alaiset opiskelut eri

kaupunkien ja eri ammattialojen välillä olisi mahdollisia. *”Toisesta koulusta niitä yhteisen ytimen opintoja”*

Monialaisen opiskelun toivotaan toteutuvan koko opiskelujen ajan erilaisten yhteisten teoriaopintojen, käytännönopiskelujen ja erilaisten projektien toteuttamisena. Opiskelijat kokivat että saavat lisää ymmärrystä toisen ammattialan sisällöstä ja heidän näkökulmastaan kuntoutukseen. *”...tämä on sosiaali- ja terveysala, ja sillä tavalla sellasena johtotähtenä, täytyy se olla se laaja kuntoutuksen ymmärrys, monialaisena ja laajana. Niin pakollisena kaikille ja lähtökohtana”* Monialaisen opiskelun koettiin aluksi olevan haastavaa, koska oma **ammattispesifi osaaminen** oli vähäistä. Opiskelujen lopussa yhteistyö koettiin kuitenkin helpommaksi, koska ymmärrys oli kehittynyt koko opiskelujen ajan. Opiskelijat kokivat että yhteisiä ammattialojen välisiä opintoja on vähän ja kokivat, että niitä tulisi lisätä myös syventäviin opintoihin. *”Rakennetaan...alkuvaiheessa et se oikeesti tulee palvelee käytäntöä, et miten moniammatillisesti oikeesti se tehään työtä niin paljon, ku sitä sitten tehään. Yhteisiä ammattiaineita eikä yleisaineita”* Opiskelijat kokivat, että **yhteisissä teoriaopinnoissa** jokainen katsoo asioita omasta näkökulmasta, jolloin moniammatillisuuden näkökulmaa ei ole. Ammattialojen välisiin opintoihin tulisi liittää myös sosiaali- ja hoitoalan opiskelijat. Monialaisia ryhmäopintoja toteutetaan jonkin verran erilaisina teoriaopintoina ja koulujen klinikkaopetuksissa. *”Kursseja on ollu silleen yhdessä ja...siinä mielessä hyviä, että kun oppii vähän sen yhteistyön kautta näkemään...oppii myös siitä toisesta, mutta myös sitä amatillista näkemystä”* Opiskelijat esittivät klinikkaopetukseen yhteisiä kuntoutujia, joiden kuntoutuksen kokonaisuutta rakennettaisiin yhdessä. Opiskelijat kokivat tällöin opettajien konsultaatiomahdollisuuden lisäarvona ja turvallisuutta tuovana tekijänä. Tämä lisää opiskelijoiden ymmärrystä toimintakyvystä monialaisuuden ja moniammatillisuuden näkökulmasta.

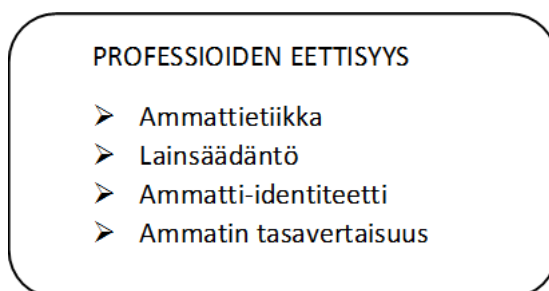
Monialaisiin verkko-opintojen koettiin olevan mahdollisuus etenkin paikkakunnilla, jossa ammattikorkeakoulussa on kuntoutuksen aloista vain yksi tai muutama edustettuina. *”Verkko-opetus yks tapa, jolla opetusta tuotettais”* Verkko-opintojen koettiin lisäävän opiskelujen joustavuutta ajankäytöllisesti. Pitkät matkat työharjoittelu- ja opintopaikan välillä helpottuvat

verkko-opintoja hyödyntämällä, esimerkiksi pienryhmät harjoittelujakson aikana. *”Mut verkko-oppiminen ja missä tulis tää tekniikka käyttöön...et tavallaan tällasii uusia tapoja mä oisin kaivannu...”* Verkko-opinnot mahdollistavat sekä kansallisen että kansainvälisen yhteistyön, esimerkiksi luentojen muodossa ja samoina teoriakokonaisuuksina eri ammattiryhmille.

Moniammatillisen yhteistyön ja suhteiden koettiin lisäävän työelämässä yhteistyötä. Uskallus luottaa toisen ammattihenkilön osaamiseen lisääntyy, kun tietää mitä hänen ammattialaansa kuuluu. *”Jo opintojen aikana erinäköisiä kosketuspintoja siihen moniammatillisuuteen”* Moniammatillinen yhteistyö lisää opiskelijoiden ymmärrystä kuntoutusprosessista ja sen sisällöstä. *”Kuntoutuksen opiskelijat tekee jo ensimmäisenä vuonna jo sitä yhteistyötä ja siellä tehään opiskelijoista moniammatillisia tiimejä”* Opiskelijoille selkeytyy eri ammattialojen rooli kuntoutuksen laajassa kentässä ja he kokevat tällöin yhteistyön tekemisen helpommaksi. *”Sekottuu opiskelijat, ja tulis niitä eri alan esimerkkejä ”*

6.2.8 Professioiden eettisyys

Professioiden eettisyys merkityskokonaisuus muodostui ammattietiikasta, lainsäädännöstä, ammatti-identiteetistä sekä ammatin tasavertaisuudesta.

Opiskeluissa sekä työelämässä **ammattietiikka** koetaan yhteiseksi ja sen koetaan olevan kaikilla ammattialoilla samankaltaista. *”...koulutuksen näkökulmasta niin varmaan sellasii yhteisii, että jotkut eettiset kysymykset ihan samoja probleemoja kohdataan”*

Lainsäädännön koetaan olevan hyvä ja laeissa kuntoutus määritellään tietynlaiseksi toiminnaksi tietyin kriteerein. ”Kyllähän meillä Suomessa on se hyvä, että se on kuitenkin jotenkin laeissa määritelty ja kriteeriperustaista” Koetaan myös, että kaikki kuntoutuksen ammatit tulisi olla nimikesuojattuja ja Valviran määrittelemiä, jolloin ammatti määrittyy lain mukaisesti tietynlaiseksi toiminnaksi. ”Kun se ei oo Valviran hyväksymä ammattinimike” Koetaan ministeriötason keskinäisen toiminnan olevan avainasemassa, mutta heidän toiminta ei keskenään toimi. ”...että jos STM kehittää meidän kanssa näitä muotoja...niin toivoisin että vuoropuhelu tän OKM:n kanssa olisi sitten käsi kädessä”

Oman **ammatti-identiteetin** muodostuminen ja sen kehittyminen koetaan olevan keskeistä kaikilla ammattialoilla. Koetaan, että se on prosessimainen ilmiö ja se jatkuu koko ammattiuran ajan. ”Täähän nimeen omaan on ammatti-identiteetin kasvamisen näkökulma” Ammatti-identiteetin kehityksen koetaan alkavan heti koulutuksessa ja opettajilla tulisi olla valmiudet tukea sitä opintojen aikana. ”Ammatti-identiteetti luodaan koulutuksessa. Se on pohja” Koetaan, että oman alan opintojen alkaminen heti opintojen alussa lisää motivaatiota ja oman ammatti-identiteetin kehittymistä. ”Toisten ammattiryhmien kanssa työskentely ja toisen ammatin näkeminen laajentaa näkemystä ja näkee enemmän mahdollisuuksia ja luulen että se vahvistaa omaa identiteettiä.”

Kuntoutuksen **ammatit koettiin tasavertaisina**. Ne olivat moniammatillista ja monialaista työtä, jolloin oman ja toisen ammatin kunnioitus koetaan tärkeäksi. ”Niillä yhteistyötaitoilla on eri alojen ihmiset rajapinnoilla työskentelee ensisijaisesti sillä ammatillisella osaamisella ja yhteistyötaitoilla ja tukee, täydentää toistensa työtä” Ymmärrys oman alan ydinosaamisesta ja ymmärrys oman ammattialan sijoittumisessa kuntoutusverkostoon lisää henkilön kunnioitusta toista ammattialaa kohtaan. ”Et jokainen ammattilainen handlais sen oman osansa niin pääsis hoitamaan sen oman osionsa. Ja silloin saatais niinku asiakaslähtöisesti niinku ihan huippuparas tulos” ”Kuntoutusta ei tehdä yksin”

7 POHDINTA

Tässä kappaleessa tuloksia tarkastellaan suhteessa aiempiin tutkimustuloksiin. Lisäksi arvioin tässä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden toteutumista. Esitän tässä myös jatkotutkimusaiheita.

Tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää mitä on ammattikorkeakouluissa opiskeltavien kuntoutusalojen yhteinen osaaminen, mikä ilmenee opetussuunnitelmissa ja näiden alojen ammattilaisten kokemuksina. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että kuntoutusalan yhteinen osaaminen ammattikorkeakouluissa on kuntoutuksen yhteisen opetussuunnitelman jatkuvaa päivittämistä sekä kuntoutuksen yhteistä opetusta ja oppimista, joita yhdistää professioiden toisiaan kunnioittava toiminta ja oikeudenmukainen kuntoutuksen jakaantuminen.

Tulosten mukaan tarvitaan kuntoutuksen yhteisen opetussuunnitelman jatkuvaa päivittämistä, jolloin huomioidaan eri kuntoutusalojen opinnoissa tapahtuvat muutokset sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Opetussuunnitelmien sisällön erittelyssä NQF ja EQF olivat opetussuunnitelmien rakentamisen perusta. Haastatteluissa opettajat puhuivat opetussuunnitelmien rakentuvan EQF:n ja NQF:n mukaan, mutta halusivat vaikuttaa sisältöön enemmän. Opiskelijat puhuivat opetussuunnitelmien sisällön samankaltaisuudesta, jolloin opinnot olisivat mahdollista totuttaa joustavammin.

Kuntoutuksen opintojen tietoperustaan tarvitaan tämän tutkimuksen tulosten perusteella kuntoutuksen yhteinen teoria ja kuntoutukselle tarvitaan yhteiset käsitteet. Kuntoutusalan opinnoissa tarvitaan professioiden ammattispesifiä osaamista, josta muodostuu käsitys oman ammatin ydinosamisesta. Haastatteluissa puhuttiin opetussuunnitelmien rakentamisesta niin, että eri ammattialojen välillä tehtäisiin yhteistyötä jo opetussuunnitelmia laadittaessa. Tällöin saadaan opintojen aikana käsitys toisesta ammattialasta ja kykyä ymmärtää ja toimia työelämässä toisen ammattialan henkilön kanssa. Oppiminen on prosessi, joka Mulderin (2014) mukaan ilmenee useissa eri muodoissa. Siihen vaikuttavat opiskelijan henkilökohtaiset

ominaisuudet, ammattien koulutustaso, ammattialojen käytännöt, oppimisen tarkoituksenmukaisuus ja järjestelmä. Myös tässä tutkimuksessa ammatillinen pätevyys näyttäytyi yleisenä, integroituna ja sisäistettynä kykynä tuottaa tehokasta toimintaa tietyllä ammattialalla, jolloin tietoa, taitoa ja asennetta voitaisiin hyödyntää toimintaympäristössä (Mulder 2014). Koulutuksessa olisi tulosten mukaan huomioitava myös kuntoutuksen yhteinen osaaminen, jolloin opiskelijalle muodostuisi käsitys kuntoutuksen moniammatillisuudesta ja monialaisuudesta. Aineiston analyysin tulosten mukaan kuntoutuksen käsitys oli Suomessa suppea ja kuntoutuksen määritelmät vaihtelevia, jolloin ymmärrys kuntoutuksesta vaihteli eikä asiakaslähtöisyys ollut keskiössä. Opetussuunnitelmissa tämän tulisi näkyä opiskelijoiden harjoittelujaksoilla, jolloin opiskelijan tulisi osata hyödyntää myös muita ammatillaisia tarvittaessa ja ymmärtää mitä he tekevät. Myös Piiraisen ja Sjögrenin (2016) mukaan kuntoutuksen yhteinen tietoperusta mahdollistaa kuntoutuksen opetuksessa yhteisiä teoriakäsityksiä sekä teoreettisia käsitteitä. Nämä lisäävät kuntoutuksessa yhteistyötä ja mahdollistavat yhteisen kirjaamisen ja kielen käytön. Tietoperusta on kuntoutuksen opetuksessa sen kehittymisen ja kansainvälisen yhteistyön perusta. (Piirainen & Sjögren 2016, 124). Myös Katisko ym. (2014) yhtyy tämän tutkimuksen tuloksiin siitä, että jokaisella professiolla olisi oma tieteellinen asiantuntijuusalueensa, joka mahdollistaisi erilaisten instituutioiden ja organisaatioiden olemassa olon asiantuntijuuden erityistietämyksen vuoksi (Katisko ym. 2014).

Tieteellinen tieto oli tärkeää kuntoutuksen ammattialojen opetuksen teoriaperustana sekä työelämäharjoittelun lähtökohtana. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan eri tieteenalat käyttävät eri teorioita, mikä hankaloittaa kuntoutuksen yhteisen osaamisen kehittymistä. Tulosten mukaan opetus perustuu tieteelliseen tietoon ja opetussuunnitelmien tulisi reagoida myös muuttuneeseen tietoon reaaliaikaisesti. Käypähoitosuosituksiset lisäävät ammattien luotettavuutta, mutta tulosten mukaan ne ovat osittain toimimattomia kliinisessä työssä, koska henkilöt, jotka niitä tekevät eivät tee kliinistä työtä. Koulutus ja työelämässä oppiminen mahdollistivat myös Mulderin (2014) mukaan tietyn pätevyyden tason, jolloin itsevarmuus, tehokkuus ja ammatti-identiteetti vahvistuvat (Mulder 2014) Myös monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet (2013) korostaa kuntoutuksen poikkitieteellistä tiede- ja teoriaperustaa ja

näyttöön perustuvien käytäntöjen systemaattista kehittämistä sekä monialaisten toimintamallien rakentamista (Järvikoski 2013). Coomarasamy ja Khanin (2015) mukaan näyttöön perustuva tieto lisääkin opiskelijoiden taitoja, kun se viedään käytännönharjoitteluun eikä opettaminen tapahdu ainoastaan luennoimalla ja pienryhmäopetuksena oppilaitoksissa. Myös Rekolan (2003) mukaan opettajan opetuksessa lähtökohta on hänen oman tieteenalan tieteellinen tieto. Tätä käsitystä tukee Piiraisen ja Sjögrenin (2016) tutkimustuloksissa tietoperusta, johon kuuluivat kuntoutuksen yhteiset käsitykset kuntoutuksen teoriasta ja yhteisiä teoreettisia käsityksiä, jotka olivat tieteelliseen tietoon perustuvina käytännön kannalta tärkeimpiä, mutta myös kuntoutuksen opetuksen perusta. Osittain tieteellinen tieto sekä teoriat olivat ristiriitaisia ja onkin huomioitavaa, että näyttöön perustuva käytäntö sisältää myös kliinisen tiedon, potilailta saatavan ja ympäristöstä tulevan tiedon. Kaikilla kuntoutuksen aloilla ei ollut mahdollista suorittaa ylempää ammattikorkeakoulutusta, jolloin ongelmaksi voi muodostua minkä alan tieteellistä tietoa opettaja käyttää opetukseensa. Tutkimustiedon sisällyttäminen käytännöntyöhön oli opettajan työssä merkityksellistä. Opiskelijoiden tulisi oppia tieteellisen tiedon hallintataidot, jolloin opettajien taito opettaa nousi avainasemaan. Tieteelliseen tietoon perustuvan tiedon avulla tulisi ratkaista käytännön työssä esiintyviä ongelmia (Rekola, 2003).

Tämän tutkimuksen analyysin tuloksissa opettaja tuki oman ammatti-identiteettinsä lisäksi opiskelijaa ammattiin kasvamisen prosessissa. Opettajalla tulisikin olla omakohtaista kokemusta työelämästä, joka vahvistaisi hänen opettajuuttaan. Opettajuus ymmärrettiin mielekkäänä, mutta resurssien vähyys ja taloudelliset tekijät kuormittavat opetustyötä. Myös Jokiniemen (2006) tutkimustulos tukee opettajan ammatillisen kasvun merkitystä muutoksesta selviytymisessä. Opettajan tulisi omaksua uusia työtapoja, vuorovaikutteisuutta ja uusia yhteistoiminnallisuuden muotoja (Jokiniemi 2006). Tulevaisuuden opettaja olisikin moniosaaja, jonka ymmärrys työelämän realiteeteista tukisi hänen opettajuuttaan. Tutkimuksen tulosten mukaan lisääntyvä teknologia haastaa ammattikorkeakoulut perustamaan lisää verkkopohjaisia opintoja, jolloin myös ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö lisääntyisi sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Tämä mahdollistaisi alueellisen eriarvoisuuden vähenemisen ja opiskelijoiden joustavat opintopolut. Myös Harra ym. 2016 tutkimus tukee

sähköisten verkkojen ja teknologian käytön laajenemista, koska yhteistyössä hyödynnetään sähköisiä toiminta-, keskustelu- ja oppimisympäristöjä kuntoutuksen toimintamalleissa ja verkostoissa (Harra ym. 2016).

Kuntoutuksen opetuksen yhtenäistäminen koko valtakunnassa samanlaiseksi nähtiin tulosten mukaan erittäin haasteelliseksi. Opetussuunnitelmien tavoitteet oli laadittu kunkin profession omien vaatimusten mukaan. Monialaisuutta ja moniammatillisuutta kehittäisi eri opintoaloilla oman ydinosaamisen lisäksi verkostoituminen oman oppilaitoksen sisällä, kansainvälisesti sekä alueen yrittäjien kanssa tapahtuvissa projekteissa. Tuloksissa korostettiin koko opiskelujen ajan toteutuvien yhteisten teoriaopintojen, käytännönopiskelujen ja erilaisten projektien lisäävän monialaista oppimista ja lisäävän sekä helpottavan yhteistyötä työelämässä. Alueelliset erot opiskeltavien kuntoutusalan ammattien määrässä eri oppilaitoksissa olivat opetussuunnitelmissa vaihteleva, mikä vaikutti jo opiskelujen aikana eri ammattialojen väliseen yhteistyöhön sekä opiskelijoiden mahdollisuuteen käsittää kyseinen ammattiala ja tehdä yhteistyötä jo opintojen aikana sekä oppilaitoksessa että työelämäharjoittelussa. Myös Katisko ym. (2014) mukaan monialaisen, moniammatillisen ja verkosto-osaamisen oppiminen vaatii opetukselta yhteistoiminnallisia ja osallistavia menetelmiä sekä yhdessä oppimista (Katisko ym. 2014). Tulosten mukaan opintojen ajankohta koettiin haasteelliseksi. Opintojen alussa oma professio on vasta kehittymässä, jolloin on haastavaa ymmärtää toista ammattialaa. Toisaalta yhteistyö koettiin hedelmällisenä, jos se rakennettiin yhteiseksi osaamiseksi oman ammattialan perustasta. Yhteisissä opinnoissa tulisi huomioida myös sosiaali- ja hoitoalan opiskelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Myös Piiraisen ja Sjögrenin (2016) mukaan yhteistyö kuntoutuksessa on yhteisten oppiaineiden opiskelua. Etäteknologia edistää opetuksessa, opiskelijoiden ohjauksessa ja yhteisten palaverien toteutumisessa yhteistyötä (Piirainen & Sjögren 2016). Tulosten mukaan verkko-opetusta voisi ja tulisi käyttää eri oppilaitosten välillä huomattavasti enemmän. Myös Harran ym. (2016) mukaan koulutuksen ja työelämän kiinteä yhteistyö takaa yhteistyövalmiuksien ja ammatillisen osaamisen kehittämisen kuntoutusalalla. Siparin ja Mäkisen (2012) mukaan asiakas tulisi nähdä kuntoutusprosessissa kuntoutustoiminnan kehittämiskumppanina. Kuntoutuksen muuttumiseen yhteistoiminnallisemmaksi, tarvitaan välineiksi teknologisia sovelluksia ja sosiaalista mediaa. Asiakkaan ja ammattilaisten yhteinen

kehittävä oppimisprosessi tulisikin ilmentää kuntoutuksessa (Sipari & Mäkinen 2012). Katisko (2014) puolestaan tuo esiin, että oppimisympäristöjen laajentuessa myös opetuspaikat laajenevat kouluilta työpaikoille sekä edelleen sinne missä ihmiset ovat ja missä ongelmia voidaan ratkoa (Katisko ym. 2014). Myös opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan selvityksessä korkeakoulujen rakenteelliset erot vaihtelevat alueittain, mutta tarkoituksena oli yhteiskunnan asiantuntija ja sivistyspalvelujen toteuttaminen kehittämällä korkeakoulututkintoja, koulutustarjontaa sekä koulutusohjelmia (OKM 2016). Tulosten mukaan eri aluetoimijoiden kanssa toteutetut projektit toivat uutta tietoa sekä opetukseen että työelämään. Tällöin myös ymmärrys työelämästä ja verkottuminen sekä opiskelijoiden että koulujen osalta lisääntyi. Myös OKM:n (2017) mukaan ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta on lisääntynyt resurssien lisääntymisen myötä. Toiminta sisältyy ammattikorkeakoulujen strategioihin ja profiloi kouluja (OKM 2016). Katisko ym. (2014) korostivat myös työelämän ja oppilaitosten yhteistyötä. Työelämässä rakenteet ovat moninaisia ja työelämä oli myös heterogeenistä, jolloin koulutus ei voi vastata suoraan työelämän tarpeisiin. Työelämän ja työnjaon ennakoiminen oli vaikeaa, jolloin ei tiedetä millaiseen tilanteeseen opiskelijat valmistuttuaan tulevat. Tärkeää olisi opettaa perusosaamisen lisäksi oppimisen ja kehittymisen valmiuksia, joilla pärjää muuttuvassa työelämässä (Katisko ym. 2014).

Tämän tutkimusten tulosten mukaan ammattikorkeakoulujen sijoittuminen eri puolille maata oli tärkeää alueellisten kuntoutuspalveluiden takaamiseksi. Kuntoutuksen osaaminen koettiin puutteelliseksi alueilla, joilla jonkin kuntoutuksen ammattialan opintoja ei ollut mahdollista suorittaa. Tämä vaikutti myös opintokokonaisuuksien rakentamiseen opetussuunnitelmassa sekä niiden sisältöön. Verkko-opintojen mahdollisuus oli keskeisessä asemassa. Myös Piiraisen ja Sjögenin (2016) sekä Harra ym. (2016) mukaan monialaisten osaamiskeskusten muodostaminen ja yhteistyö sekä osaamiskeskusten ympärillä toimivat alueelliset kuntoutusalan verkostot muodostavat toimintaverkostomallin, joka kehittäisi valtakunnallisesti kuntoutusalan koulutusta (Piirainen & Sjögren 2016, 116; Harra ym. 2016). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2016) mukaan opetusta kehitetäänkin duaalimallin mukaisesti, jolloin ammattikorkeakoulut, yliopistot ja niiden väliset yhteenliittymät muodostavat kokonaisuuksia.

Asiakaslähtöisyyden tulisi olla pääosassa kuntoutuksessa jo opetuksessa. Kuntoutus nähtiin monitahoisena prosessina, jossa asiakas / kuntoutuja / potilas tulisi olla keskiössä. Tämän tutkimuksen tuloksissa korostui, että omasta professiostaan huolimatta, ammattilaisten tulisi nähdä potilas keskeisenä henkilönä ja rakentaa kuntoutus hänen lähtökohdistaan. Ammattikorkeakouluissa koulujen oma klinikkaopetus lisäsi opiskelijoiden kykyä kohdata ja olla vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa. Opetuksen nähtiin olevan oman ammattialan lähtökodista toteutuvaa, ei monialaista. Opiskelijat puhuivat haastatteluissa teoriaopintojen perustana olevan oma ammattiala eikä niissä huomioitu moniammatillisuuden näkökulmaa. Myös Katiskon ym. (2014) mukaan moniammatillisessa oppimisessä teema käsiteltiin oman ammatin näkökulmasta. Käsite interprofessional tarkoittaa asian tarkastelua sekä omasta että toisen ammatin lähtökohdista. Tällöin oppiminen tapahtuisi yhdessä toisen ammattilaisen kanssa ja ryhmässä opitaan toisilta (Katisko ym. 2014,16).

Tämän tutkimuksen tuloksissa korostui ammattietiikka, joka yhdisti eri ammattialoja. Opiskeluissa ja työelämässä toisen ammattialan kunnioitus oli tärkeää. Tuloksissa nähtiin myös lainsäädännön ohjaavan sekä työelämää että ammattikorkeakoulutusta. Monialaisessa kuntoutuksessa oli tärkeää ymmärtää toisen ammatin sisältö ja miten se yhdistyi omaan toimintaan. Tämä vahvistaisi myös oman ammatti-identiteetin kehittymistä prosessinomaisesti koko työelämän ajan. Myös Haapakosken (2015) tulokset tukevat tarvetta ammatillisen ymmärryksen muotoutumiseen kuntoutuksen alalla. Kuitenkin se voi olla erityisen vaikeaa, koska eri ammattiryhmien painotukset eroavat toisistaan (Haapakoski 2015). Useita eri ammattiryhmiä sisältävässä kuntoutustyössä ei voida tukeutua erillisiin professioeettisiin järjestelmiin tai lautakuntiin. Kuntoutusorganisaatioihin on vaikuttamassa useita tahoja ja tekijöitä, esimerkiksi rahoittajat, valtakunnalliset standardit tai oman organisaation ohjeistukset. Kuntoutuksen arvioinnissa tarvitaan siten useita ryhmiä, ammattiryhmiä ja rakenteita, joita eettisesti tarkastelevat useat eri tahot. Haapakoski (2015) korostaa, että kuntoutusalalle ei ole kehitetty ammatillaisia ja ammatteja jäsentävää eettisen arvioinnin tai analyysin mallia. Palveluja uudistettaessa tulisi toiminnan tasolla luoda rakenteita, jossa syntyy aito yhteys kuntoutuksen työntekijöiden ja kuntoutettavien välille (Haapakoski 2015).

Tutkimuksen tulosten mukaan ministeriöiden toiminta oli avainasemassa kuntoutuksen kehittämisessä sekä opintoja laadittaessa. Samoin Sosiaali- ja terveysministeriön raportti (2015) toteaa, että kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudesta tehdyissä arvioissa on katsottu, että kokonaisjärjestelmän ohjauksen ja koordinaation puute on valtakunnallinen ongelma. Osa asiakkaista jää ilman kuntoutusta pudotessaan eri osajärjestelmien väliin. Osittain tämä johtuu STM:n mukaan siitä, että kullakin osajärjestelmällä on oma vahva historiansa ja institutionaaliset toimijansa, joka johtaa järjestelmä hajanaisuuteen ja monitahoisuuteen (STM 2015). Ammattikorkeakoulujen sekä työelämän organisaatiot ovat jäykkiä ja taloudelliset perusteet vaikuttavat kuntoutuksen kehitykseen. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan opetuksen resursointiin vaikuttivat taloudelliset tekijät, jotka vaikuttivat myös opettajien kokonaisuormitukseen ammatissaan. Myös Katisko (2014) näki, että organisaatiot joko edistävät tai estävät niiden yli rajapintojen tapahtuvaa yhteistyötä. Organisaatioiden rakenteet olivat haasteena moniammatilliselle yhteistyölle (Katisko 2014, 12). Myös monialaisen kuntoutuksen (2015) raportin mukaan organisaatioiden johdossa tarvitaan yhteinen näkemys ja tavoite kuntoutukseen. Hallintorajat ylittävä yhteistyö on yhteistoimintaosaamista, yhteistoiminnan johtamisosaamista sekä jaetun johtajuuden työyhteisöllisyyden kehittämistä, jolloin palvelujärjestelmien tiimityön yhteistyö, osallistuminen ja vuorovaikutus kehittyvät. Myös kuntoutuksen rahoitus on pirstaleista, koska työjakoa ei ole lainsäädännöllisesti määritelty, joten eri toimijoita säätelevät eri lait (Monialainen kuntoutus 2015).

Johtopäätöksenä voin todeta, että ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmat noudattivat niille asetettuja kriteerejä, mutta niiden sisällön vaihtelevuus oli suurta. Opetussuunnitelmat eivät vastanneet siihen, millaista opetus oli ja miten se koettiin. Kuntoutuksen yhteiselle osaamiselle tarvitaan tulosten mukaan määritelty viitekehys ja käsitteet. Näiden tulisi perustua tutkittuun tietoon. Kuntoutuksen yhteiseen osaamiseen koettiin tarvittavan vuorovaikutustaitoja, halua ymmärtää toisen ammattialan osaamista ja palvelujärjestelmän kokonaisuuden hahmottamista sekä organisaatorakenteiden muuttumista asiakaslähtöisemmiksi.

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä työssä on kuvattu koko tutkimusprosessi, joka lisää tutkimuksen luotettavuutta. Analyysimenetelmä vastasi tutkimuskysymyksiin ja soveltui tutkimusaineiston käsittelyyn. Laadullisessa tutkimuksessa Hirsjärven ym. (2010,232) mukaan luotettavuus on tutkijan tarkka selostus koko tutkimusprosessista. Eskola ja Suorannan (2001, 210) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on pääasiallinen luotettavuuden kriteeri ja tällöin luotettavuus koskee koko tutkimusprosessia. Olenkin pyrkinyt tekemään tutkimusprosessin läpinäkyväksi lukijalle.

Eskolan ja Suorannan (2001, 214) mukaan tutkimuksen kattavuutta lisää se, että aineistosta ei oteta satunnaisia poimintoja. Tässä tutkimuksessa koko aineisto analysoitiin ja näin pyrittiin vahvistamaan luotettavuutta. Aineisto on kerätty eri puolilta Suomea ja siihen osallistuneet ryhmät ovat olleet monialaisia ja kooltaan suuria, jotta se täyttäisi Eskolan ja Suorannan (2001, 214) mukaan tutkimuksen aineiston kattavuuden. Luotettavuutta lisää myös Giorgin (1985) mukaan, että suuri aineisto luetaan useaan kertaan ja aineistoon voi palata koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimusryhmän vastuututkijat ovat seuranneet koko tutkimuksen ajan yhteistyökokouksissa ja yksilöllisissä ohjaustilanteissa tutkimusprosessia. Tällöin on keskusteltu tutkimuksen analyysistä sekä tuloksista ennen tutkimuksen raportointia. Luotettavuutta lisää Giorgin (1985) mukaan se, että merkitysperspektiivistä keskustellaan muiden tutkijoiden kanssa.

Tutkimuksen analyysin arvioitavuus ja toistettavuus lisäävät tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta, 2001, 215) Tutkimuksen kulku ja toteutus on kirjoitettu mahdollisimman tarkasti samoin haastateltavien näkemykset. Tutkimuksen analyysi tehtiin Giorgin (1985) analyysimenetelmää noudattaen, joka on menetelmäosiossa kuvattu.

Kuntoutuksen yhteistä osaamista arvioitiin 28 haastattelusta. Eskolan ja Suorannan (2001, 94) mukaan ryhmähaastattelut saattavat innostaa ryhmää keskustelemaan. Tutkimuksen haastatteluissa tutkittavat puhuivat paljon ja toivat näkemyksiään esiin. Heikkoutena voidaan pitää vaikeutta erottaa oliko puhuja opiskelija, opettaja vai työelämän edustaja.

Tutkimuksen triangulaatio eli tutkimusmenetelmien yhteiskäyttö lisää tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2010, 233). Tutkimuksessa käytettiin kahta eri analyysimenetelmää, kahden eri aineiston analysoitiin. Opetussuunnitelmien analysointi menetelmäksi valittiin sisällönerittely, koska niiden rakenne on pelkistetty. Tutkimuksessa haastateltavien kokemukset moniammatillisesta kuntoutuksesta olivat ensisijaisia. Opetussuunnitelmien luokittelun tuloksia on hyödynnetty tulosten johtopäätöksissä.

7.2 Jatkotutkimusehdotukset

Kuntoutuksen opetus ei ollut kuntoutuksen koulutuksessa tulosten mukaan moniammatillisesti toteutuvaa mikä vaikuttaa ymmärrykseen toisesta ammattialasta ja toimimisesta monialaisesti. Huolimatta oman alan erityisosaamisen oppimisen merkityksestä yhteistyö muiden alojen kanssa koettiin jo koulutuksen aikana tärkeäksi. Oandasan ja Reeves (2005) mukaan opiskelijat ovat jo opintojen alkuvaiheessa valmiita ja kiinnostuneita yhteisistä opinnoista. Tämä lisää positiivista asennetta ja suhtautumista toisen ammatin opiskelijoihin (Oandasan ja Reeves 2005). Yhteisten opintojen ajankohta koettiin haastavaksi suhteessa omaan oppimisprosessiin ja omaan ammatti-identiteettiin. Davies ym. 2002 mukaan opinnoissa voi opintojen alusta asti sekä teorian opiskelussa että käytännönharjoittelussa hyödyntää yhteisiä opintoja eri ammattiryhmien välillä. Opiskelijoiden ymmärrys omasta ammattiroolista sekä kunnioitus toista ammattiryhmää kohtaan lisääntyi sekä ymmärrys yhteisestä osaamisesta ammatillisessa mielessä (Davies ym. 2002). Jatkotutkimuksena voisi tarkemmin tutkia opetussuunnitelmien yhteisen osaamisen sisältöä ja miten se toteutuu ammattikorkeakouluissa sekä voiko yhteisille opinnoille määrittää jonkin optimaalisen ajankohdan. Tämän tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää tulevaisuudessa opetussuunnitelmien moniammatillisuutta ja rakennetta kehitettäessä.

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Viitattu 10.4.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2.painos. Hamina: Akatiimi.
- Arene. Viitattu 9.4.2015. <http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut/koulutus-ja-tutkinnot/amk-koulutus>
- Coomarasamy, A. & Khan, K. S. 2004. What is the evidence that postgraduate teaching in evidence based medicine changes anything? A systematic review. *BMJ*. (clinical research ed.) 329 (7473), 1017.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere. Vastapaino.
- Eurooppalainen tutkintojen viitekehys. Viitattu 12.4.2015.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/amatillisen_koulutuksen_koeopenhamina-prosessi/Eurooppalainen_tutkintojen_osaamisen_viitekehys_xEQFx.html
- Davies, K., Harrison, K., Clouder, D.L., Gilchrist, M., McFarland, L. & Farland, J. 2011. Making the transition from physiotherapy student to interprofessional team member. *Physiotherapy* 97 (2011) 139-144.
- Denscome, M. 2010. *The Goog Research Guide. For small-scale social research projects*. 4. edition. Berkshire: The McGraw-Hill Companies.
- Giorgi, A. 1985. Sketch of a Psychological Phenomenological Method. Teoksessa Giorgi, A. *Phenomenology and psychological Research*. Pittsburgh: Duguesne University Press, 7-21.
- Haapakoski, K. 2015. Hyvä kuntoutustutkimustyössä. University of Jyväskylä. *Studies, Education, Psychology and Social research* 534.
- Harra, T., Holvikivi, J., Hyrkkänen, U., Immonen, M., Kiviaho-Tiippa, A., Pikkarainen, A., Sallinen, M. & Sihvonen, S. 2016. Kuntoutusalan koulutuksen uudistaminen ammattikorkeakouluissa. Dialogityön tulokset. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15-16. painos. Helsinki: Tammi.

- Jokiniemi, S. 2006. Uusi opettajuus, ammatti-identiteetti ja tiedonhankinta. Informaatiotutkimus 25(3), 58-69. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-422-0>
- Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:43. Viitattu 14.12.2016. www.stm.fi/julkaisut
- Järvikoski, A. & Karjalainen, V. 2008. Kuntoutus monitieteisenä ja –alaisena prosessina. Teoksessa Rissanen, P., Kallanranta, T & Suikkanen, A. (toim.) Kuntoutus. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy, 80-92.
- Karjalainen, V. 2010. Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta –mutta miten? Teoksessa Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) Kuntoutus kanssamme. 5. Painos. Jyväskylä: WS Bookwell Oy, 11-26.
- Katisko, M, Kolkka, P. & Vuokila-Oikkanen, P. 2014. Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa. Opetushallituksen Raportit ja selvitykset 2014:2.
- Kiviniemi K. 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 74-88.
- Korkeakoulu- ja tiedepolitiikka ja sen kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 10.1.2017. <http://minedu.fi/korkeakoulu-ja-tiedelinjaukset>
- Kuntoutuspalvelujen järjestäminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 29.10.2016. <http://stm.fi/kuntoutuksen-jarjestaminen>
- Laine Timo, 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 29-51.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta. Viitattu 20.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920733>
- Miller, R.L. & Brewer, J.D. 2003. The A-Z of Social Research. London: Sage Publications Ltd.
- Monialainen kuntoutus. Tilannekatsaus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:18. Viitattu 14.12.2016. www.stm.fi/julkaisut
- Mulder, M. 2014. Conceptions of professional competence. http://www.academia.edu/7186546/Mulder_M._2014._Conceptions_of_Professional_Compotence

- Narikka, J. & Nurmi, E. 2013. Uudet yliopistot ja uudistuvat ammattikorkeakoulut. Tallinna: Tallinna Raamattutrukikoda.
- National Qualification Framework. (NQF) Viitattu 21.10.2015.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen/tutkintojen_viitek ehys
- Oandasan, I. & Reeves, S. 2005. Key elements for the interprofessional education. Part 1: The leaner, the educator and the learning context. *Journal of Interprofessional Care*, (May 2005) Supplement 1: 21 – 38
- Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakoulussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 17.1.2017.
http://80.248.162.139/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi
- Paatero, H., Kivekäs, J. & Ståhl, T. 2008. Kuntoutusjärjestelmä. Teoksessa Rissanen, P., Kallanranta, T. & Suikkanen, A. (toim.) Kuntoutus. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy, 31-48.
- Piirainen, A. & Sjögren, T. 2016. Laaja-alainen ja monikerroksinen kuntoutuksen osaaminen. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Piirainen, K. & Kallanranta, T. 2008. Kuntoutuspalvelut kuntoutuksen ja muutoksen tukena. Teoksessa Rissanen, P., Kallanranta, T. & Suikkanen, A.(toim.) Kuntoutus. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy, 94-108.
- Rekola, L. 2003. Ammattikorkeakoulussa terveydenhuollon koulutuksessa toimivien opettajien tieteellisen tiedon hallintamenetelmät. helsingin yliopisto. Yleislääketieteen ja perusterveydenhuollon osasto. Väitöskirjat 2/2003.
- Sipari, S. & Mäkinen, E. 2012. Yhdessä rakentuva kuntoutusosaaminen. Metropolia ammattikorkeakoulun julkaisusarja. aatos-artikkelit 6.
- Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 21.11.2016.
<http://stm.fi/sotepalvelut>
- Suomen perustuslaki. Viitattu 20.10.2015.<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Terveydenhuoltolaki. Viitattu 21.11.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Varto, J. 1996. Laadullisen tutkimuksen metologia. Tampere: Tammer-Paino
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. 1.-3. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

LIITE 1. Tutkimustiedote tutkittaville

Tutkimuksen nimi: Kuntoutusalan osaaminen – tutkimusprojekti

TIEDOTE ALUEELLISTEN RYHMÄHAASTATTELUIDEN OSALLISTUJILLE JA SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tutkimuksen lähtökohdat Ammattikorkeakoulu-uudistukseen kytkeytyvän toimilupakierroksen aikana syksyllä 2013 kävi ilmi, että sosiaali-, terveys- ja kuntoutusalan koulutus jatkuu valtakunnallisesti laajana. OKM ja ammattikorkeakoulut käynnistivät ns. korkeakouludialogin keväällä 2014 opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Valviran, ammattikorkeakoulujen ja sidosryhmien välille. Kuntoutusalan työpajassa toukokuussa 2014 todettiin, että ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveys- ja liikunta-alan kouluttajien ja ministeriön päätöksenteon tueksi tarvitaan pohjatiedot sekä nykytilasta että tulevaisuuden tarpeista, jotta voidaan tarvittaessa tehdä johtopäätöksiä kuntoutusalan tutkinto- ja koulutusrakenteesta ja -tarpeista. Teemme Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitoksella ”Kuntoutusalan osaaminen –tutkimusta” yhteistyössä Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kanssa. Tutkimus liittyy OKM:n laajempaan selvitykseen kuntoutusalan ammattikorkeakoulukoulutuksesta. Tutkimuksesta tulee valmistumaan Jyväskylän yliopiston terveystieteiden laitoksen pro gradu – opinnäytetöitä (arvio 3-4). Tutkimus toteutetaan vuosien 2014–15 aikana.

Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja merkitys ”Kuntoutusalan osaaminen – tutkimuksen” tavoitteena on selvittää työelämän, opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä kuntoutusalan koulutuksesta sekä alakohtaisesti että alueellisesti. Tutkimusaineisto koostuu ryhmähaastatteluista sekä virallisista ja julkisista opetussuunnitelmista ja näiden opintojaksokuvauksista. Ryhmähaastattelut toteutetaan vapaaehtoisille henkilöille kahdessa vaiheessa. Ensimmäiset ryhmähaastattelut toteutettiin teemaryhmissä Kuntoutuksen koulutuspäivien yhteydessä (29.10.2014) Helsingissä. Toiset ryhmähaastattelut tullaan toteuttamaan marras- joulukuun aikana alueellisesti. Alueellisiin ryhmähaastatteluihin pyritään saamaan mukaan kuntoutusalan työelämän edustajia, alan opiskelijoita ja opettajia. Tutkimusaineistojen analyysin pohjalta tuotetaan tietoa kuntoutusalan koulutusten kehittämisen jatkotyöhön. Kuntoutusalojen yhteistä ja erityistä osaamista ei ole juurikaan aikaisemmin tutkittu tieteellisiä menetelmiä käyttäen. Tämän kansallisesti merkittävän tutkimuksen tuloksia tullaan hyödyntämään kuntoutuksen alan koulutuksen suunnittelussa ja koulutusorganisaatioiden päätöksentekoprosessissa. Lisäksi tutkimustuloksia voidaan hyödyntää opetuksessa (ammattikoulut, ammattikorkeakoulut, yliopistot) ja työelämässä.

Tutkimusaineiston käyttötarkoitus, käsittely ja säilyttäminen ”Kuntoutusalan osaaminen tutkimuksen” tuloksia tullaan käyttämään tutkimus- ja opetuskäytössä. Terveystieteiden pro gradu –opinnäytetöiden lisäksi tutkimuksesta tullaan julkaisemaan kansallisia ja kansainvälisiä tieteellisiä julkaisuja ja tuloksista tullaan kertomaan alan kansallisissa ja kansainvälisissä kongressi- ja seminaariesityksissä. OKM hyödyntää tutkimustuloksia päätöksenteossa. Ryhmähaastattelulla kerätyt tallenteet ja litteroidut tekstit säilytetään Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan suojatuissa tietokoneissa (10 v.) muodossa, jossa yksittäisiä henkilöitä ei voida tunnistaa.

Menettelyt, joiden kohteeksi tutkittavat joutuvat ”Kuntoutusalan osaaminen -tutkimuksen” haastateltavat rekrytoidaan ensimmäisessä vaiheessa Kuntoutuksen koulutuspäivien aikana (29.10.2014). Toisessa vaiheessa rekrytointi tapahtuu ammattikorkeakoulujen ja kuntoutusorganisaatioiden (esim. kuntoutuslaitokset, terveyskeskukset, keskussairaalat, yksityiset palveluntuottajat) esimiesten kautta. Ryhmähaastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimuksen hyödyt ja haitat tutkittaville Päättäjät ovat tehneet Jyväskylän yliopistolle terveystieteen laitokselle tutkimuksesta riskianalyysin. Tutkimuksessa ei ole riskejä. Tutkimukselle on hankittu Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan lausunto (10/2014). Tutkittavilla on oikeus saada lisätietoa tutkimuksesta tutkijaryhmän jäseniltä missä vaiheessa tahansa. Osallistumalla alueellisiin ryhmähaastatteluihin voi olla mukana kehittämässä kuntoutusalan koulutusta ja kuntoutusta alana.

Tutkijoiden yhteystiedot Vastuulliset tutkijat: Arja Piirainen, yliopistonlehtori (FT, TtM, KM, ft). Terveystieteiden laitos, PL 35 (VIV 285), 40014 Jyväskylän yliopisto. Puh. 040 805 3585 /sposti: arja.piiirainen@jyu.fi ja Tuulikki Sjögren, yliopistonlehtori (TtT,LitM, ft). Terveystieteiden laitos, PL 35(L337), 40014 Jyväskylän yliopisto. Puh.0401696841 /sposti: tuulikki.sjogren@jyu.fi Muut tutkijat: Terveystieteen ylioppilaat Eemeli Parikka (eemeli.o.parikka@student.jyu.fi), Linnea von Hedenberg (linnea.vonhedenberg@gmail.com) ja Mirja Ström (mirja.strom@student.jyu.fi). Opiskelijat tekevät työtä Piiraisen ja Sjögrenin ohjauksessa.

Tutkimuksen suostumislomake

Kuntoutusalan koulutus ja osaaminen -tutkimus

Minulta on pyydetty lupaa käyttää ” Kuntoutusalan koulutus ja osaaminen -tutkimuksen” haastattelun kautta kerättyä materiaalia tutkimuskäyttöön.

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt tutkimuksesta kertovan tiedotteen. Olen saanut tiedotteesta riittävän selvityksen haastattelututkimuksen tietojen keräämisestä ja käsittelystä sekä tietojen käytöstä tutkimus- ja kehitystoiminnassa sekä koulutuksessa. Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni haastatteluun missä vaiheessa tahansa ilman, että siitä aiheutuu minulle mitään seuraamuksia

Kaikki minusta tutkimuksen aikana kerättävät tiedot käsitellään luottamuksellisina. Tutkimuksessa kerätyt tiedot koodataan, analysoidaan ja raportoidaan siten, ettei henkilöllisyyden selvittäminen ole mahdollista.

Allekirjoituksellani vahvistan, että ” Kuntoutusalan koulutus ja osaaminen –tutkimuksen” aikana kerättyä haastattelun tietoa voidaan käyttää tutkimuskäyttöön.

Päiväys Tutkittavan allekirjoitus

Päiväys Tutkijan allekirjoitus